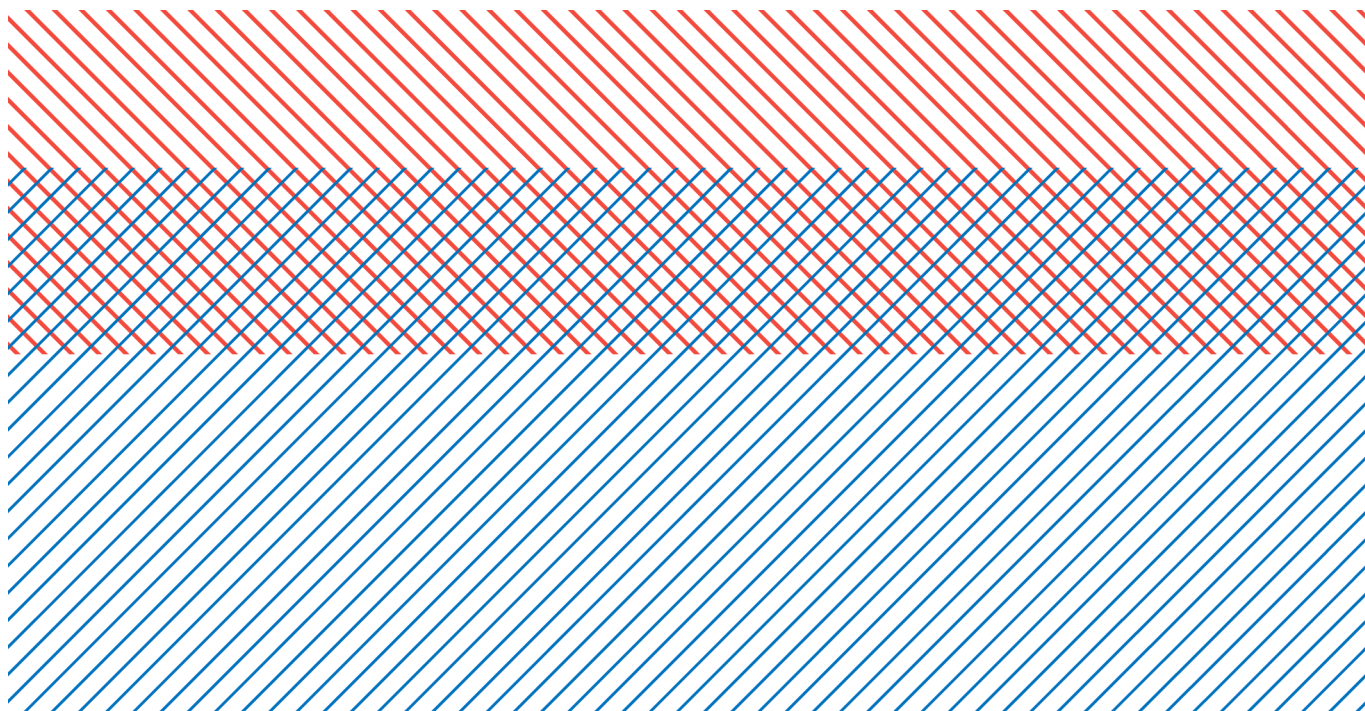

Mentorfamilier til anbragte børn og unge

Midtvejsrapport fra projekt HIFIA – Helhedsorienteret indsats for familier i Aarhus Kommune

Anne-Dorthe Hestbæk

*Mentorfamilier til anbragte børn og unge. Midtvejsrapport fra projekt
HIFIA – Helhedsorienteret indsats for familier i Aarhus Kommune*

© VIVE og forfatteren, 2020

e-ISBN: 978-87-7119-788-4

Projekt: 301163

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

I denne midtvejsrapport beskrives resultaterne af midtvejsevalueringen af projekt HIFIA – et udviklingsprojekt, hvor børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, kan få en mentorfamilie.

Mange af de børn og unge, der vokser op med at være anbragt uden for hjemmet, har et meget lille netværk og meget få nære relationer at læne sig op ad. Og når de bliver hjemgivet fra anbringelse eller vokser ud af anbringelsen som 18-årige, mangler de ofte det, som de fleste andre unge har, nemlig nogle voksne at rådføre sig med, voksne, der vil lytte, hjælpe med finde bolig, give råd om arbejde, uddannelse etc. Formålet med projekt HIFIA er at give børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, en mulighed for at danne relationer til en helt almindelig familie. Det er en central kerne i indsatsen, at der er tale om en frivillig relation – barnet eller den unge skal ville det, og familien skal stille sig til rådighed for relationen uden at få noget honorar for det.

Midtvejsevalueringen bygger på interview med børn og unge, der har fået en mentorfamilie, samt på interview med mentorfamilier, personale på de døgntilbud, børnene kommer fra samt med kommunale sagsbehandlere.

Da der er tale om en midtvejsrapport, som bygger på foreløbige data, har denne rapport ikke været gennem VIVEs sædvanlige kvalitetssikringsprocedure med review. Analyser og resultater kan således ændre karakter i slutrapporten, der forventes at udkomme i 2021. Aarhus Kommune samt Mentorbarn har haft mulighed for at kommentere på en tidligere udgave af denne rapport.

Projektet gennemføres i et samarbejde mellem Aarhus Kommune og organisationen Mentorbarn. Projektet og evalueringen er finansieret af VELUX FONDEN.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse

2020

Indhold

Sammenfatning.....	5
1 Indledning, baggrund og formål.....	9
1.1 Formålet med evaluering og midtvejsstatus	9
1.2 Metode og data	10
1.3 Anonymitet og genkendelighed	11
2 At matche barn og mentorfamilie	12
2.1 Det konkrete match.....	13
2.2 Afrunding af matchning.....	15
3 Når mentorrelationen skal løbes i gang.....	16
3.1 En introduktion til hinanden	16
3.2 Det første møde.....	16
3.3 Den første tid i mentorforløbet.....	17
3.4 Information til mentorfamilien og den biologiske familie	18
3.5 Tavshedspligten opleves som benspænd	19
3.6 Afrunding af mentorforløbets start	20
4 Mentorbarn-ordningen set fra et børn og unge-perspektiv.....	21
4.1 Mentorfamiliens ro som kontrast til daglig uro	21
4.2 Det frivillige perspektiv.....	21
4.3 At falde til i en mentorfamilie.....	22
4.4 Presset på tid og presset på følelser	24
4.5 Afrunding på mentorbarn-perspektivet	25
5 Mentorbarn-ordningen set fra mentorfamiliernes perspektiv.....	26
5.1 Motivationen til at blive mentorfamilie.....	26
5.2 At blive klædt på til mentorskab og supervision	27
5.3 Den praktiske planlægning af mentorbarnets besøg.....	29
5.4 Mentorskab for unge i overgangsfaser	32
5.5 Afrunding på mentorfamiliens perspektiv	33
6 Mentorbarn-ordningen set fra døgninstitutionens perspektiv	35
6.1 Forventningsafstemning mellem døgninstitutioner og mentorfamilier	35
7 Mentorbarn-ordningen set fra sagsbehandlernes perspektiv	37
8 Samarbejde – krumtap og akilleshæl	39
9 Mål og oplevede virkninger	43
9.1 Aktørernes forståelse af indhold i og målet med indsatsen.....	43
9.2 De oplevede virkninger	44

Sammenfatning

Opbygning af denne midtvejsrapport

Midtvejsnotatet indledes med en sammenfatning af midtvejsevalueringens hovedfund.

Herefter kommer kapitel 1 Indledning, baggrund og formål, efterfulgt af kapitel 2 om matchningen af mentorbarn og mentorfamilie. I kapitel 3 undersøges det, hvordan parterne oplever det, når mentorforløbet skal startes. Dernæst følger fire kapitler, der beskriver, hvordan mentorordningen opleves fra de fire involverede centrale parter perspektiv: først mentorbørnene (kapitel 4) og mentorfamilierne (kapitel 5) som de to mest centrale parter, derefter døgninstitutionerne (kapitel 6) og sagsbehandlere (kapitel 7). I kapitel 8 diskuteres samarbejdet på tværs af en kommunal forvaltning, kommunale institutioner og frivillige mentorforældre i ordningen, da der er nogle indbyggede udfordringer i et sådan samarbejde, som vil skulle håndteres i andre kommuner, mens kapitel 9 fokuserer på, hvilke tegn på virkninger, deltagerne i projektet ser på dette tidlige tidspunkt i forløbet.

Midtvejsevalueringen

De centrale parter i projekt HIFIA er mentorbarnet, mentorfamilien, anbringelsesstedet og barnets sagsbehandler i kommunen. Repræsentanter for disse parter – med vægt på mentorbørnene og mentorfamilierne – er blevet interviewet til denne midtvejsevaluering.

Midtvejsevalueringen af dette udviklingsprojekt har et formativt perspektiv og et læringsperspektiv. Det vil sige, at målet ikke har været at evaluere på, om fx mentorfamilien, kommunen eller døgninstitutionen gør eller oplever lige præcis x eller y. Derimod er formålet med midtvejsrapporten at afsøge, hvad de foreløbige erfaringer er med denne innovative indsats, og hvad der ser ud til at fremme og hæmme opnåelsen af intentionerne med projektet – at etablere bæredygtige relationer for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Tanken med det formative perspektiv er netop at lære af de foreløbige erfaringer med henblik på at kunne tilpasse indsatsen og samarbejdet omkring den, så den i endnu højere grad bidrager til at styrke barnets trivsel.

De oplevede virkninger

På tværs af aktører er der overordnet set stor og udelt tilfredshed med projektets eksistens og en positiv tilkendegivelse af, at det er dybt meningsfuldt med et tilbud med fokus på etablering af nære sociale relationer for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Blandt de positive sider og potentielle virkninger fremhæver de interviewede blandt andet, at de oplever:

- Børn og unge, der bliver valgt til som dem, de er
- Børn og unge med svære familieerfaringer, der møder emotionelt rummelige og givende familier
- Børn og unge, der er glade for at være i mentorfamilien, og som kommer glade hjem til institutionen
- Børn og unge, der ønsker og får hjælp til lektielæsning, til små praktiske hverdagsting, som får bisidderstøtte ved møder med kommunen, hjælp til at håndtere flytninger, familiebegivenheder m.m.
- Børn og unge, der får nye oplevelser i en familiekontekst, fx kommer på familieferie, deltager i familiens rutiner, oplever at deltage i store familiefester etc.

- Børn og unge, der oplever det positive ved ro og rutiner i mentorfamilien, fejrer højtider og oplever trygge rammer i en familiær kontekst
- Børn og unge, der kan tage venner med "hjem", uden at skulle forholde sig til alle de andre børn og voksne, der normalt er på institutionen, hvor de bor
- Børn og unge, der langsomt føler sig lidt mere sikre på sig selv
- Børn og unge, der udviser mere prosocial adfærd i mentorfamilien, end de måske gør på andre arenaer
- Børn og unge, der får adgang til andre voksne, som de kan have en dialog med om, hvad de gerne vil, fx når skolen er færdig, når de en gang skal flytte fra anbringelsesstedet etc., og som i ro og mag kan vende usikkerheden i det, nogle oplever som voksenlivets mange krav.

At opbygge relationer er krævende

Interviewene med børnene og de unge, deres kontaktpædagoger og deres mentorforældre viser, at det for børnene og især de unge er en langt større psykisk udfordring at indgå i mentorrelationen, end man måske lige er opmærksom på. De er ofte skadet på deres relationskompetence, og det er vanskeligt for dem at involvere sig og give noget af sig selv. Nogle er blevet svigtet så mange gange i deres liv, at de har svært ved at have tillid til, at der er voksne, der helt af sig selv vil dem noget godt. De har forud for de første besøg følt sig usikre og underlegne, overvejte, hvordan de skulle opføre sig, og hvad de skulle sige. De tænker, at der forventes noget (andet) her end i andre familier. Men de ved ikke helt hvad, og om de kan leve op til det. Og de vænner sig ikke lige til det i løbet af de første par gange.

Samtidig har mentorfamilierne masser af overskud og masser af god vilje. Derfor skal mentorfamilierne være opmærksomme på, at de ikke "begraver" mentorbarnet i gode viljer om alt det, de kunne gøre sammen, men være opmærksomme på, at de får fornemmet, hvad mentorbarnets behov i kontakten faktisk er.

Endelig skal det nævnes, at nogle mentorfamilier især i starten oplever, at det er svært at skabe en egentlig relation med gensidig udveksling og ikke bare et neutralt besøg hos mentorfamilien. Flere af de ældste unge har således et varieret ungeliv med døgninstitutionen og dens mange børn og ansatte, skole eller uddannelse, måske fritidsjob, fritidsinteresser, evt. en egen familie, der skal besøges etc.

Samtidig har nogle mentorfamilier fortalt om et uindfriet behov for sparring. I praksis er der adgang til både uddannelse/opkvalificering og sparring, også mere akut, men flere har ikke helt været klar over, at det er i orden at ringe til organisationen Mentorbarn og bede om supervision på en problematik, der akut dukker op, men som måske ikke var relevant, sidst man havde fælles supervision.

En kontaktpædagog kommer med et råd til mentorfamilierne: Vær inviterende, men ikke invaderende. Vær tålmodig – en relation udvikler sig langsomt over tid. Og sørg for, at de voksne tager føringen og tilrettelægger de næste møder, så det ikke fremstår uafklaret for barnet eller den unge, hvad der skal ske hvornår.

Organisering af mentorbarn-indsatsen

I projekt HIFIA er Aarhus Kommune og den private organisation Mentorbarn fælles om at implementere indsatsen. Fra tidligere erfaringer ved man, at når kommuner og frivillige organisationer indgår i tætte samarbejder, så er vejen alene af strukturelle grunde belagt med udfordringer. Hvem må vide hvad om borgeren, hvilke forpligtelser er der, og hvad må en privat

mentorfamilie fx gøre med et barn eller en ung, som er anbragt af kommunen og dermed står under offentlig beskyttelse?

Et projekt som HIFIA har således per automatik en række udfordringer indlejret i samarbejdsfladerne om barnet mellem en kommunal forvaltningsmyndighed, en kommunal eller selvejende institution, frivillige mentorfamilier og på sigt også lønnede plejefamilier og evt. netværksfamilier. Her kan både arbejdsvilkårene for de ansatte i den kommunale forvaltning og på institutionerne samt fx reglerne om tavshedspligt opleves som barrierer for et godt samarbejde. Helt konkret viser det sig fx ved, at nogle mentorfamilier kan opleve sig i en position, hvor der er viden om barnet på anbringelsesstedet eller i kommunen, de ikke har adgang til, og som påvirker barnets hverdagsliv og adfærd meget, men som mentorfamilierne har svært ved at forholde sig til.

Alle de første mentorbarn-forløb har været igangsat for børn og unge, der er anbragt under institutionelle former, og hvor døgninstitution eller opholdssted derfor spiller en væsentlig rolle. Nogle mentorfamilier oplever, at de har haft svært ved at etablere en forpligtende, kontinuert relation til døgninstitutionen eller opholdsstedet, bl.a. fordi personalet har mange børn at skulle forholde sig til. Nogle mentorforældre har fx oplevet, at det er kikset med at realisere en aftale mellem barn og mentorfamilie; for andre har det været uklart, hvem der havde ansvar for transporten mellem barnets bosted og mentorfamilien; eller det har været svært for mentorfamilien at planlægge hensigtsmæssigt i forhold til det program, døgninstitutionen gerne vil realisere på stedet. For institutionspersonalet er det oftest et vilkår at stå med ansvaret for flere børn samtidig. Det kan gøre dem svært tilgængelige for en snak med mentorfamilien i ro og mag, og det kan være vanskeligt for den enkelte kontaktpædagog at trække ressourcer ud til at bakke op om mentorforløbet. Det er ikke en udfordring, der er uoverkommelig, men som det vil være godt for mentorforældre og anbringelsessted sammen at forholde sig til i hver ny mentorrelation, der påbegyndes.

Jævnfør projektets kommissorium skal kommunen skaffe intern ledelsesmæssig opbakning til projektet på alle niveauer i egen organisation. Set udefra kan det give en forventning om, at det er enkelt fx at få rekrutteret børn og unge til forsøget. I praksis viser det sig, at det ikke er så enkelt. Nogle sagsbehandlere kan ud af en hel sagsstamme måske kun pege på ét barn, som de ser som oplagt til at få en mentorfamilie. Dertil kommer, at sagsbehandlerne ikke betragter mentorbarn-ordningen som en såkaldt "skal-opgave", men som en "kan-opgave", som nogen gange ikke når at få opmærksomhed, hvis andre opgaver presser sig på. Det bidrager til, at sagsbehandlerne alt i alt finder forholdsvis få børn, som de vurderer kan få glæde af mentorbarn-ordningen.

Og for både kommunal forvaltning og institutionernes vedkommende skal man huske, at mentorbarn-projektet rækker ind over faggrupper (fx sagsbehandlere og døgninstitutionspædagoger), som i dagligdagen ofte har et meget stort og ofte også akut arbejdspress. Det er netop det, projektet og det økonomiske tilskud til parterne skulle være med til at afhjælpe.

Alt i alt er der på tværs af de involverede parter det budskab, at det er vigtigt at skabe en samarbejdsrelation, hvor parterne ikke ser hinanden som en ekstra byrde, men har respekt for de respektive roller, mentorbarn-ordningen indebærer – alt sammen med det formål at styrke barnets bedste.

Derudover er det vigtigt at sige, at alt nyt kræver, at man nogle gange må kæmpe sig vej frem, andre gange, at man asfalterer, mens man kører etc. Allerede i projektets forholdsvis korte løbetid har man lært af de høstede erfaringer og fundet inspiration til, hvor man kan sikre eller

kvalitetsforbedre indsatsen. Blandt andet viste det sig undervejs, at der var en række uafklarede juridiske problemstillinger, som er blevet løst i første del af projektperioden, hvilket også bidrager til at give fremtidige kommuner med mentorfamilier til anbragte børn et juridisk grundlag at stå på.

Idéer til styrkelse af mentorbarn-ordningen

På basis af de interview, der er gennemført til denne midtvejsevaluering, ser det ud til, at der er mange gode elementer i mentorbarn-ordningens kerne, som vil kunne påvirke anbragte børn og unges trivsel i positiv retning. Det er ikke så meget et spørgsmål om, hvorvidt nogle børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, vil kunne profitere af ordningen, men mere under hvilke betingelser, og hvordan man skærper konteksten omkring mentorforløbet, for at børn og unge profiterer mest muligt af det. Der er mange veje at gå, og de nedenstående forslag er opstået i lyset af de problemstillinger, der har vist sig at udgøre mindre eller større barrierer for at udfolde et endnu større potentiale i mentorforløbene. Man kan fx:

- Eksperimentere med, hvordan man bedst får samlet systematisk op på de enkelte forløb og på samarbejdet mellem anbringelsessted og mentorfamilie. En af institutionerne foreslår en model med faste opfølgningssamtaler mellem mentorfamilier og anbringelsessted i det første år, fx efter 3, 6 og 12 måneder, med faste temaer, der som minimum skal diskuteres. Andre interviewede ønsker en mere fleksibel model indrettet efter det enkelte forløb.
- Udvikle informations- og inspirationsmaterialet til mentorfamilierne – Q's & A's mv.
- Understrege muligheden for, at mentorfamilierne kan få løbende sparring på dagligdags udfordringer.
- Fortsat samle mentorfamilierne i lokale grupper, fx med udgangspunkt i mentorbørn inden for samme aldersgruppe, som kan mødes eller kontakte hinanden også uden om supervisions- og undervisningsaftener som en slags ressourcegruppe, der udnytter den gode kontakt og den fælles situation.
- Overveje, om man på langt sigt kan udpege mentorpiloter, både blandt børn og familier, som har haft positive mentorforløb, og som kan være med til at vejlede kommende mentorbørn og mentorfamilier om, hvad et mentorforløb fx kan bestå i.

1 Indledning, baggrund og formål

Denne rapport formidler hovedresultater fra en midtvejsstatus på HIFIA-projektet, som er et udviklingsprojekt, hvor børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, kan få tildelt en mentorfamilie. Projektet gennemføres i et samarbejde mellem Aarhus Kommune og organisationen Mentorbarn og evalueres af VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. I denne første fase har fokus for projektet været på børn og unge anbragt på døgninstitution.

Formålet med at give børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, en mentorfamilie er at styrke trivslen hos børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, gennem at give disse børn og unge en mulighed for at opbygge en selvstændig og familielignende relation – hvad forholdsvis mange anbragte børn og unge mangler – som de både kan profitere af her og nu, og som de også kan tage med sig ind i unge- og voksenlivet. En ansat fra en af de medvirkende døgninstitutioner siger om målgruppen:

Det er børn, der mangler et stillads, særligt den dag, de skal flytte hjemmefra.
(Kontaktspædagog)

Og når der i citatet henvises til den dag, den unge skal flytte og stå på egne ben, skyldes det, at vi fra andre undersøgelser ved, at mange tidligere anbragte unge oplever at stå med netværk, som de har svært ved at få hjælp fra, når de en dag skal ud at finde et sted at bo, finde arbejde, overveje uddannelse. Men som vi skal se i midtvejsrapporten, giver mentorforløbet også mening for yngre børn.

1.1 Formålet med evaluering og midtvejsstatus

Formålet med at gennemføre en uafhængig evaluering er overordnet set at undersøge, hvorvidt et innovativt tilbud om mentorfamilier til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, ser ud til at være virkningsfuldt og i givet fald ud fra hvilke perspektiver. Sekundært at vurdere, hvordan man i givet fald kan styrke mentorbarn-ordningen og almengøre den, dels så den fungerer endnu bedre, dels således at det bliver muligt for børn og unge i andre kommuner at få en mentorfamilie.

I et evalueringsperspektiv søger man altid efter både de intenderede og de ikke-intenderede virkninger, de positive og de negative elementer, netop ud fra ønsket om at kunne vurdere, hvordan man bedst optimerer mentorbarn-ordningen. En evaluering kan således nemt føles som en kritik af de involverede parter, og hvis man roser den ene part, kan det ses som en kritik af den anden part osv. Det er vigtigt at lægge fejlfindingsperspektivet væk og i stedet tænke i *læringsperspektiver*: Hvad kan parterne tilsammen gøre for at gøre ordningen med mentorfamilier endnu bedre med det overordnede mål om at skabe bedre vilkår for trivsel og udvikling af børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet? Midtvejsevalueringen har således også et *formativt perspektiv*, idet læringen herfra skal omsættes til at forbedre praksis i resten af projektperioden.

VIVE skal som evaluator undersøge en række af de centrale byggeklodser i mentorfamilieordningen. I den oprindelige forandringsteori arbejder man både med kortsigtede og langsigtede virkninger, som vil blive inddraget i projektets slutevaluering i 2021.¹ I denne midtvejsstatus beskrives en række af de centrale elementer i mentorordningen set fra de

¹ Jf. notat fra Mentorbarn & Aarhus Kommune dateret 10. maj 2017 i forbindelse med ansøgningen til VELUX FONDEN.

centrale aktørers perspektiv: mentorbarnet, mentorfamilierne, omsorgspersonerne på døgninstitutionerne samt sagsbehandlerne.

- Hvordan matcher man børn og familier?
- Hvordan løber man mentorforløbet i gang rent praktisk?
- Hvordan tilrettelægger mentorfamilierne besøgene af deres mentorbarn?
- Hvilken supervision eller anden støtte får mentorfamilierne, og hvad efterspørger de?
- Hvordan oplever de fire centrale aktører mentorfamilie-ordningen (mentorbørn, mentorfamilier, anbringelsessteder samt sagsbehandlere)?
- Hvilke mål tænker aktørerne mentorbarn-ordningen ind i, og hvilke tegn på virkninger oplever de?

I midtvejsnotatet tales ofte om mentorbørn vel vidende, at de fleste af de mentorbørn, der er interviewet til dette notat, hvor der udelukkende medvirker børn og unge, der er eller har været anbragt på forskellige former for døgninstitutioner og opholdssteder, er unge mennesker på 17-18 år. Det skal man naturligvis have in mente, når man læser, men det vil ofte være tydeligt angivet, da det er de unges udfordringer, der ofte også giver udfordringer i mentorskabet.

Organisationen Mentorbarn er meget bevidst om udfordringerne ved netop at starte mentorforløb for de allerældste anbragte unge og har egentlig et ønske om at få startet alle forløb, før den unge fylder 17 år.

1.2 Metode og data

Der er til denne midtvejsevaluering gennemført en dataindsamlingsproces blandt de fleste af de relevante parter i mentorbarn-ordningen:

- Der er interviewet fem mentorbørn i alderen 13-18 år. To mentorbørn i aktive forløb kunne af forskellige årsager ikke interviewes. Et lille antal mentorforløb er afsluttet før tid og indgår ikke i evalueringen.
- Der er blevet afholdt et fokusgruppeinterview med deltagelse af otte mentorforældre. Derudover har evaluator haft lejlighed til at møde udvalgte mentorforældre ved andre lejligheder.
- Der er interviewet to kontaktpædagoger i et gruppeinterview.
- Der er interviewet to sagsbehandlere.

Vi har forsøgt at få en interviewaftale med en forælder til et af mentorbørnene, der havde stillet sig til rådighed, men det lykkedes aldrig at få realiseret en aftale.

Til alle interview har der været udarbejdet en semistruktureret interviewguide. Interviewene også haft eksplorativ karakter med henblik på at kunne forfølge temaer, som informanten tog op. Nogle interview er blevet transskriberet fuldt ud. Andre er der skrevet et fuldt referat af kort efter gennemførelsen af interviewet og på baggrund af interviewerens fyldige noter.

I denne midtvejsrapport kommer de interviewede selv til orde gennem en udstrakt brug af citater med de interviewede børn og unge, mentorforældrene, de ansatte på døgninstitutionerne samt børnenes sagsbehandlere. Selvom de fleste af de interviewede mentorbørn er

unge mennesker på vej mod de 18 år eller lige over, bliver de for nemheds skyld oftest omtalt som børn/mentorbørn.

1.3 Anonymitet og genkendelighed

Det er en udfordring, men også et vilkår for projektet, at der indgår så relativt få aktører, herunder børn og unge i udsatte positioner, hvis identitet det er vigtigt at beskytte. Af den grund er der af og til ændret i interviewpersonens køn, alder eller kontekst for at beskytte mod genkendelighed. Mentorfamilierne har fået teksten til gennemsyn for at sikre, at de ikke føler, at mentorbarnet eller de selv bliver udstillet forkert eller kan genkendes.

2 At matche barn og mentorfamilie

Den første fase i et mentorskab er at matche et barn med en kommende mentorfamilie. I det følgende vil vi se på tre vigtige faktorer i vurderingen af, hvad der kendetegner børn, der tilbydes en mentorfamilie, nemlig karakteren af barnets familierelationer, barnets udfordringer, barnets alder og endelig den personlige kemi mellem barn og familie.

Både kommunens sagsbehandlere og institutionsmedarbejdere er blevet spurgt om, hvilke børn og unge der bedst kan profitere af at indgå i et mentorfamilie-forløb. De giver i princippet udtryk for samme holdning hertil, nemlig børn, der er fattige på netværk og relationer:

Mentorfamilier passer godt til børn, som ikke har tæt kontakt til deres forældre, deres familie i øvrigt, og som ikke har andet netværk (...) Det er børn, der mangler et stillads, særligt den dag, de skal flytte hjemmefra. (Kontaktpædagog)

Begge parter præciserer også, at barnet eller den unge selv skal være åben over for at rumme nye mennesker i sit liv. Desuden skal der ikke være for meget kaos i barnets nære familie, som kan gøre det svært for barnet at give sig hen i og profitere af mentorrelationen:

Og det skal være børn, som vurderes at kunne rumme flere relationer i deres liv, og som har kapacitet og ressourcer til at lære en ny familie at kende. (Kontaktpædagog)

Og jeg synes, at de børn, der er meget ensomme i deres anbringelser i forhold til at have nogle voksne, der er fokuserede på dem og vil gøre noget godt for dem, det synes jeg, vi skal gøre noget mere af. Og dem, det giver godt for, det kan man ikke tage fra dem igen. (Sagsbehandler)

Den anden vigtige matchdimension handler om barnets udfordringer, og hvad mentorbarn og mentorfamilie er i stand til at mestre:

Der skal være overensstemmelse mellem barnets behov og mentorforældrenes kompetencer og viden. (Kontaktpædagog)

Denne overensstemmelse er imidlertid ikke helt ukompliceret, idet mange af børnene bærer en lang række udfordringer med sig, som bliver meget tydelige, når de indgår i sociale relationer. En sagsbehandler fortæller om den samtale, hun havde med mentorfamilien, inden de sagde ja til matchet:

Så jeg mødte familien i forbindelse med matchningen, hvor jeg fortalte om hendes vanskeligheder, hvem hun var, og hvad der var vigtigt at være opmærksom på (...) det var for at forberede dem på, hvilken pige de fik ind i forhold til, hvad deres drømme kunne være i forhold til at være mentorfamilie, sådan så de ikke kom til at føle sig afvist, give op eller stå af. For hun er en meget direkte pige. Hun siger tingene lige præcis, som hun tænker dem. Og hun har så svært ved at knytte an. Og hun har så svært ved at vise taknemmelighed. Så jeg tænkte, det var vigtigt, at de kendte lidt til hende for ligesom ikke at blive skuffede og tænke: Det her dur slet ikke. (Sagsbehandler)

Ud over disse forhold nævner parterne som det tredje også, at børnene nok skal have en vis alder for at kunne magte at få en mentorfamilie. Det er et interessant synspunkt, og spørgsmålet er også, hvad er "en vis alder". På den ene side er det intuitivt forståeligt, at jo

ældre børn er, jo mere kan man tale med dem om det, og jo mere kan de selv reflektere over det at få en mentorfamilie. På den anden side har vi ikke mange dokumenterede erfaringer med mentorfamilier hverken til yngre eller ældre børn, eller hvorvidt man kan tale om en generel, nedre aldersgrænse. Det kunne være interessant at få systematisk erfaringsopsamling på forløb for børn i forskellige aldre.

Spørgsmålet er, om man får fat på de ønskede børn p.t., eller om man med de aktuelle – ikke helt formaliserede – vurderingskriterier fravælger børn, som faktisk ville kunne profiteres af en mentorfamilie?

Som det fjerde punkt ved vi, at de ældste unge – anbragte eller ej – generelt har mange selvstændige relationer og aktiviteter sammen med jævnaldrende, og at deltagelse heri ofte fylder meget i et ungeliv. Som vi skal se senere, er der flere af de ældste mentorbørn – som dybest set er unge voksne – der oplever, at det er svært at få enderne til at mødes i forhold til deres engagementer i venner, skole, uddannelse, arbejde, fritidsaktiviteter m.m.

Endelig er der naturligvis det personlige match, som er på spil i alle sociale relationer: *"Det handler meget om kemi mellem familien og barnet"*, som en kontaktpædagog siger. Her kan man som professionel kun gøre sit bedste for at lave en grundig forundersøgelse, herunder sørge for en grundig dialog med barnet om det, og derefter følge matchet og give mentorbarnet mulighed for at snakke om det under trygge former. Det er vigtigt at fratage barnet et pres om, at barnet partout bør kunne holde af mentorfamilien. *"Den største udfordring eller svaghed er matchperioden. Man kan ikke vide, om kemien er der"*, siger en kontaktpædagog. Og det er også derfor, at der gennemføres tre separate matchningssamtaler i forbindelse med hvert enkelt barn.

2.1 Det konkrete match

Alle parter er blevet spurgt om, hvordan det konkrete mentorforløb er opstået, og hvordan det gik i starten. Sagsbehandlerne har en meget vigtig funktion her, idet de har førstehåndskendskab til alle kommunens anbragte børn og unge og derudfra vil kunne finde egnede kandidater. På spørgsmålet om, hvorfor de har valgt netop de pågældende to børn ud – ét barn hver, svarer begge, at det var børn og unge med få og spinkle relationer:

Jeg tror egentlig ikke, at hun forstod det (...) Det var meget anbringelsesstedet, som også var inde og arrangere det. Så jeg tror egentlig lidt, hun fulgte med for at se, hvad det var for noget. Grunden til, at jeg valgte hende, var på grund af et sparsomt familiært netværk, for at hun kunne opleve det med at have noget for sig selv. Det var noget, hun havde givet udtryk for, at hun savnede. Hun havde faktisk givet udtryk for tidligere, at hun gerne ville have en kontaktperson, fordi hun gerne ville have en for sig selv. (Sagsbehandler)

En sagsbehandler fortæller om sit valg af en ung pige på vej mod de 18 år og med udfordringer i forhold til at danne nye relationer:

Jeg tænkte, at det skulle have sit forsøg. Institutionen ville jo være der, hun ville altid være velkommen derude, men hun ville jo ikke få nogen, der vil hende for hendes skyld. For institutionen er jo et professionelt sted, og det ville de ikke kunne gøre med alle, der flyttede ud (...). Hun får jo aldrig kontakt til sine forældre (...), det kommer aldrig til at ske. Så jeg tænkte, at det skulle have en chance. Det var min bevæggrund for at sige ja. (Sagsbehandler)

En af de unge fortæller, at det var hendes kontaktpædagog, der havde taget initiativ til en snak om en eventuel mentorfamilie:

Min kontaktpædagog havde talt med Aarhus Kommune. Jeg var skeptisk, jeg havde boet i plejefamilie i rigtig mange år, før jeg kom på institution. Jeg gad ikke starte forfra. Så besluttede jeg: Nu prøver jeg. Og jeg synes, det er skønt. (Mentorbarn)

Flere mentorfamilier havde ønsket et mentorbarn i mellemskolealderen, altså ikke et lille barn, men heller ikke en stor teenager. Og nogle har været overraskede over, at de blev matchet med unge, der var så gamle, som tilfældet er, hvilket fremgik af dialogen under fokusgruppe-interviewet med mentorforældre:

Jeg tror, jeg blev overrasket over, at det var en 17-årig, vi fik foreslået. I mit hoved havde det været et barn og ikke en ung. (Mentorforælder)

Sådan havde vi det også. Vi havde den der forestilling om den lille pige eller dreng, der sagde: Nu skal vi på tur. (Mentorforælder)

Jeg tror bare, det er, fordi det hedder mentorbarn (...). Så tænker man: Mentorbarn er sådan en lille en, der bare står og glæder sig. (Mentorforælder)

Vi ville gerne have en pige på omkring 12 eller sådan noget. Og så tænkte vi, at 15 ville nok også gå. Og så endte vi jo så med en, der blev 18 en måned efter (...), det spurgte de jo om. Og det ville man jo gerne. Og de var lidt presset på det hele (...), for ellers var hun blevet 18, og så kunne hun ikke være med mere. Så de skulle finde en meget hurtigt. (Mentorforælder)

Det er dog vigtigt at sige, at alle mentorfamilier på de indledende matchmøder både er blevet hørt om deres forventninger, at der bliver talt grundigt om det konkrete barn, der bringes i forslag, og at alle har haft mulighed for at sige til og fra i forhold til det konkrete barn, der var bragt i forslag. Mentorfamiliernes udsagn er således mere udtryk for den forestilling, de havde, inden matchningen blev konkret. Som det også afspejles af nedenstående citat, har det imidlertid ikke fået nogen af mentorfamilierne til at sige nej tak, og en mentorforælder konkluderer på ovenstående dialog:

Nu er vi tre [familier], der har nogle på 18 [år] nu. Det kan godt være, at det har været dem, der havde mest brug for hjælp. Og så er det jo egentlig fair nok (...), så matchet er stadigvæk godt nok.

Det er vanskeligt at få betydningsfuld information fra mentorbørnene selv om, hvad de synes om det konkrete match. De har helt naturligt et forbehold over for at åbenbare deres inderste tanker om mentorfamilien til en fremmed interviewer. Det er dog væsentligt at få sagt, at *ingen* af mentorbørnene har tilkendegivet utilfredshed med deres mentorfamilier. Har de sagt noget, har de typisk sagt, at de er søde, at mentorfamilien vil dem det godt, at de nyder at være i centrum for opmærksomhed etc. Men det er klart, at der er en grænse for, hvilken grad af fortrolighed, man kan forvente i et enkelt interview.

Et par af mentorbørnene nævner, at det er rart, at der er blevet matchet med en mentorfamilie, hvor der er andre børn i mentorfamilien. Det er fx jævnaldrende eller ældre børn, som de har kunnet danne en selvstændig relation med, men også mindre børn at lege med. En ung fortæller, at det er rart, at der også er mindre børn hos mentorfamilien, som hun kan lege lidt

med og være sammen med på en ukompliceret måde – de fungerer som en form for "icebreaker" i familien. Et andet mentorbarn fortæller, at det er "fedt", at mentorfamilien bakker aktivt op om hendes fritidsinteresser. Og endelig fortæller en tredje om det særlige ved sin mentorfamilie, nemlig at der er mange dyr på stedet:

Det er helt vildt hyggeligt. Jeg elsker dyr. Jeg havde ikke ønsket det specielt. Men min sagsbehandler vidste, at jeg var glad for dyr.

Tilsammen viser mentorbørnenes kommentarer vigtigheden af, at man trækker på de involveredes viden, når man skal matche, og at det kan give en ekstra synergi, når mentorfamilien og dens kontekst understøtter barnets formelle eller uformelle interesser. Der er således udviklet en meget grundig screeningsprocedure med en lang række forhold, der tages i betragtning i forbindelse med matchning af mentorbarn og mentorfamilie – fx om barnet er glad for dyr jf. ovenstående citat, men også en lang række andre forhold.

2.2 Afrunding af matchning

Data viser for det første, at mentorfamilier, sagsbehandlere og omsorgspersoner peger på, at børnene skal have en vis psykisk robusthed for at kunne rumme nye nære relationer; der skal ikke være for meget kaos i deres biologiske familie, og det kan være en fordel med en vis alder, for at man sammen med dem kan reflektere over mentorforløbet.

Mange har fået ældre børn, end de havde forestillet sig. Og selvom de eksisterende mentorfamilier i stor udstrækning lykkes med at etablere relativt stabile mentorfamilie-forløb, også med de ældste unge, er det vigtigt at have afklaret dette på forhånd.

For det tredje viser det sig, at hver sagsbehandler kun har ganske få børn, måske kun ét barn, som de mener vil kunne profitere af at få en mentorfamilie. Spørgsmålet er, om man i projektledelsen skal diskutere, om forvaltningen lægger for snævre grænser for, hvilke børn der ser ud til at kunne profitere af en mentorfamilie, og hvorvidt rummet for mentorfamilier bør udvides. Og omvendt skal man naturligvis være varsom med ikke at starte forløb, der bryder sammen, da det er virkelig hårdt for barnet at skulle håndtere det. En kontaktpædagog siger om dette:

Det er enormt hårdt for barnet, når matchet ikke fungerer. De får en fornemmelse af, at de bærer ansvaret. Der var endnu en familie, de ikke kan være en del af. Og barnet kan vende det indad: Det var mig, som var problemet. (Kontaktpædagog)

Det vigtige er således, at man ikke visiterer børn, der kræver mere, end mentorfamilien kan klare. Udfordringen er, at det jo ikke er så entydigt. Nogle mentorbørn viser sig at vokse gevaldigt med deres nye mentorfamilie, og mere end sagsbehandleren havde turdet håbe. Andre børn eller unge kan måske løbe ind i en særlig vanskelig periode eller vise sig at have svært ved at fungere i sammenhængen.

Det kan over tid ikke undgås, at der vil være mentorforløb, der ikke lykkes og af den grund afbrydes. Når man vurderer, hvilke børn der måske ville kunne profitere af en mentorfamilie, er der tale om en hårfin balance mellem på den ene side at have så snævre kriterier, at chancerne for et godt forløb er høje, og på den anden side så vide kriterier, at mange kan få muligheden for at få en mentorfamilie, men hvor vi ved, at enkelte forløb vil blive afbrudt, som organisationen må lære af efterfølgende.

3 Når mentorrelationen skal løbes i gang

I dette kapitel ses der nærmere på den allerførste fase, når mentorrelationen startes, og mentorbarn og mentorfamilie begynder at have samvær uden tilstedeværelse af kontaktpædagogen.

Både mentorbørn og mentorfamilier har gjort sig mange tanker om, hvordan det første møde ville være. Mens mentorfamilierne har været positivt spændte, har de fleste af børnene været decideret usikre, nervøse, gjort sig tanker om, hvorvidt de nu var gode nok, om de kunne leve op til familiens forventninger etc. Og i denne sammenhæng er det mentorfamilien, der sidder med det store ansvar for at gøre barnets start i mentorfamilien overskuelig og håndterbar.

3.1 En introduktion til hinanden

Mentorfamilierne laver på forhånd en lille side om sig selv, som mentorbarnet får overdraget ved første møde, hvor kontaktpædagogen også deltager. Og tilsvarende skal mentorbørnene lave en lille introduktion om sig selv, en enkelt har tilmed lavet en lille video om sig selv til mentorfamilien. Disse aktiviteter ud til at have haft en positiv virkning begge veje og er et godt redskab til den pædagogiske forberedelse af barnet eller den unge til mentorforløbet. Her kan barnet også komme til orde, og en tegning, en planche eller en video optaget på telefonen vil for nogen måske være en sjov måde at få mulighed for at udtrykke sig på, og barnet kan selv være med til at bestemme, hvad der skal fortælles om barnet. Samtidig kan mentorbarnet forberede sig på mødet med mentorfamilien gennem at snakke med de voksne på anbringelsesstedet om dem på baggrund af mentorfamiliens introduktion til sig selv.

3.2 Det første møde

De fleste mentorbørn var kendeligt usikre på, hvad der skulle ske på deres første møde, og hvordan de skulle forholde sig. Hvad gør man i en almindelig familie? Det har haft stor betydning for de fleste, at deres kontaktpædagog var med: *"Min kontaktperson var med til første møde, og det var trygt for mig"*. En kontaktpædagog sætter ord på mentorbarnets tanker således: *"Går det godt? Duer jeg? Og duer de?"*. En af de unge siger selv: *"Jeg var rigtig nervøs, men det stoppede hurtigt. Vi joker nogle gange om det nu"*.

Også mentorfamilierne har typisk viet det første møde en del tanker og forsøgt at skabe en kontekst, der var uformel og tryk:

Vi var begge to enige om, at det skulle være helt afslappet. Det skulle ikke være noget fancy. Vi skulle bare være os selv. (Mentorforælder)

En anden mentorfamilie fortæller om det første møde hjemme hos dem selv:

Og der kom bare sådan en "lille" forsigtig pige, som ikke turde sige hverken bøh eller bæh. Hun var virkelig stille. Men så satte vi os ned og spillede, og snakkede og grinede, og fik løsnet stemningen lidt (...) Og så siger jeg: Hvad med aftensmad? (...). Og pædagogen kigger så på hende og siger, at det må du bestemme. Og så står sådan en helt "lille" pige og siger, at hun ikke vil være til besvær. Og så siger jeg: Det er du heller ikke, vi varmer nogle pølser, og så ... De var der alligevel i 4 timer!

3.3 Den første tid i mentorforløbet

En mentorfamilie beskriver det første møde hjemme hos dem selv og den efterfølgende frustration over, at de ikke syntes, at institutionen prioriterede aftalerne med mentorbarnet (se også kapitel 8 om samarbejde):

Hun kom hjem til os sammen med en pædagog (...). Og så spiste vi noget kage, og det var egentlig rigtig hyggeligt, og vi viste så det der papir med billeder af hus, familie, og hvad der nu ellers var. Og så var det egentlig meningen, at vi også skulle have et papir af hende. Men da sagde hun så, at det havde hun overhovedet ikke fået at vide, at hun skulle lave (...). Og så var det en del af planen, eller det var det i hvert fald dengang, at man skulle aftale i hvert fald tre gange ud i fremtiden, eller var det 3 måneder? (...). Og det aftalte vi så. Og det var meningen, at der skulle være pædagog med de næste to gange også – og det prioriterede de så aldrig.
(Mentorforælder)

Under fokusgruppeinterviewet med mentorfamilierne diskuterede de meget, hvordan man skal planlægge den første tid i mentorforløbet, og deres erfaringer var meget forskellige. Nogle familier har glæde af meget faste rammer for, hvornår mentorbarnet skal komme. En familie har fx et helt fast skema, både for hvornår mentorbarnet kommer på besøg, og for den tid, barn og mentorfamilie har sammen. Mentorbarnet siger: "Det er rart at vide, hvad man skal", og mentorfamilien fortæller:

I starten havde hun brug for, at vi lavede et skema for, hvad vi skulle lave hver time, hun var her. Og vi vidste godt – det fik vi at vide af kontaktpædagogen – at hun havde brug for skemalægning (...). Og det tror jeg, vi gjorde de første 10 gange. Der var lige en enkelt smutter. Der sagde hun nemlig: Hvorfor har du ikke lavet et skema? Så har jeg sagt, at det kommer så aldrig til at ske, at jeg ikke gør det.
(Mentorforælder)

Andre mentorfamilier oplever, at det i deres mentorforløb er hensigtsmæssigt at aftale møder fra gang til gang og at være fleksible i forhold til at flytte aftaler, flytte dem en gang til osv.

Det kan altså tyde på, at hver mentorfamilie må finde ud af, hvad der passer i deres forløb i forhold til planlægning. Og det er oplagt, at døgninstitutionen skal være en samarbejdspartner her. Anbringelsesstedet kender mentorbarnets præferencer, og hvad der skal til for, at barnet kan føle sig trygt i processen, sådan at mentorfamilien kan få nogle råd eller idéer, som mentorbarn og institution måske har skrevet ned i fællesskab. Og der kan være aktiviteter på institutionen, som det kan være væsentligt at planlægge i forhold til, og som barnet ikke lige kan huske i situationen hjemme hos mentorfamilien. En kontaktpædagogs udsagn viser et eksempel på, hvordan barnets institution støtter en vis planlægning kombineret med en vis fleksibilitet:

Ikke faste skabeloner. Det er positivt, at der er mulighed for at præge forløbet som kontaktpædagog. Men i starten måtte det godt være mere skemalagt. En guideline, man kan læne sig op ad i startperioden. (Kontaktpædagog)

I et af forløbene havde man aftalt de forventede tre "startaftaler", hvor kontaktpædagogen skulle deltage sammen med barnet i mentorfamiliens hjem – men det lykkedes ikke at gennemføre planen. Og ifølge mentorfamilien fik det konsekvenser for forløbet på længere sigt, at der ikke blev fulgt op:

Og det bliver jo så ikke helt prioriteret ret højt fra døgninstitutionen, at der skal en pædagog med, fordi man godt mener, vores mentorbarn selv kan på grund af hendes alder. Og det viser sig så, at det kan hun ikke ret godt (...). Når jeg ringer til dem og siger, at vi har aftalt det og det, at så har de også andre ting, de skal. De stod ude til en fritidsaktivitet med et barn, der opførte sig lidt dårligt. Og det er jo en prioritering, hvor institutionen tænker, at dem, der er ældre, kan nok bedre klare sig end dem, der ikke er det. Og derfor har vi en fornemmelse af, at det kunne være gået meget bedre, hvis de havde støttet lidt op. (Mentorforælder)

Et andet forløb har haft et eksemplarisk samarbejde, hvor institution og mentorfamilie tidligt har været i en god og tæt dialog:

Den kontaktpædagog, hun havde fra start, hun var også med hende på besøg hos os. Og inviterede os faktisk på det der besøg til at komme til sommerfesten på institutionen og havde tænkt nogle tanker i forhold til, hvordan det her blev skudt i gang (...). Og inden da havde hun ringet til mig og sagt: Hvordan får vi det her videre? Hun var nemlig også meget i tvivl (...). Så vi blev enige om, at jeg tog forslag til nogle datoer med til den der sommerfest, og så kunne vi koordinere det derfra. Og det tænker jeg egentlig gjorde, at vi fik det skudt godt i gang, samtidig med at der også var en god kemi, ikke? Og så sker der så det, at kontaktpædagogen bliver sygemeldt. Og jeg tænker faktisk, at det er det, der viser sig at få betydning senere hen. Havde hun fortsat, er jeg faktisk også sikker på, at vi havde haft en god kontakt. (Mentorforælder)

Nogle mentorfamilier efterlyser således mere støtte i startperioden og har følt sig lidt overladt til sig selv med opgaven at introducere barnet i deres familie, hvis der ikke er skabt en konstruktiv dialog med institutionen om de fælles forventninger, og om hvordan de to parter tilsammen kan støtte barnet i startfasen. Andre har oplevet en fin opbakning til at få mentorforløbet i gang.

3.4 Information til mentorfamilien og den biologiske familie

Hvad skal man fortælle mentorforældrene, i forbindelse med at de bliver matchet med et mentorbarn? Hvad er nødvendigt for mentorfamilien at vide for at kunne agere adækvat, og hvad behøver man ikke at fortælle? En kontaktpædagog mener, at det på den ene side er vigtigt at få vist nogle sider af barnet, herunder at mentorfamilien skal kende barnets hovedudfordringer. På den anden side skal de ikke udstille barnet eller forstærke barnets udfordringer, og "Selve livshistorien må de høre fra barnet selv".

Et par af de interviewede mentorbørn bakker denne forståelse op og fortæller selv, at de ikke er typen, der buser ud med det hele første gang. De har været i kontakt med så mange voksne gennem deres anbringelse og blevet svigtet så mange gange i livet, at de ikke bare fortæller deres livshistorie åbent. De beskriver, hvordan de langsomt åbner for posen og fortæller mentorfamilien lidt mere og lidt mere om sig selv. Nogle i stor grad, andre i meget lille grad. Det betyder også, at det er meget forskelligt, hvad mentorfamilierne ved om deres mentorbarns fortid og familiære kontekst.

Barnets egen familie skal informeres om mentorfamilien, og det kan være hensigtsmæssigt også at give den viden til barnets udvidede familienetværk, sådan at de kender eksistensen af det og ikke føler sig utrygge ved det. Både mentorforældre og kontaktpædagoger fortæller, at der i starten var et par tilfælde, hvor informationen til dele af barnets familie var glippet. Det

havde affødt nogle akavede situationer, fx hvor mentorfamilien sammen med mentorbarnet havde mødt barnets familie i lokalområdet, som havde følt sig kendeligt overrasket. En mentorforælder fortæller: *"Jeg havde håbet på [at møde dem] lidt mere, noget formelt eller noget. Jeg synes, det var mærkeligt, fordi jeg kunne se, at moren syntes, det var noget mærkeligt noget"*. Og i et andet tilfælde var mentorfamilien blevet inviteret med til en familie-sammenkomst, men mentorbarnets søskende var ikke blevet orienteret om det og var blevet meget påvirkede i situationen:

Jeg synes det var mærkeligt, i forhold til at mentorbarnets familie ikke havde fået besked om, at vi eksisterede (...) at det skal være op til barnet selv (...). Det er smart, at nogen ser til, at barnets sagsbehandler hjælper til med, at det her bliver bredt ud i familien, så man ved, at det er noget, man kan sige og tale om. (Mentorforælder)

3.5 Tavshedspligten opleves som benspænd

En særlig dimension ved et projekt som det foreliggende er, at det indskrives sig i et offentligt-frivilligt samarbejde. Formidlingen af information omkring barnets kompliceres derfor af tavshedspligten, som lægger relativt snævre grænser for, hvad kommunen og institutionerne må fortælle videre til mentorfamilierne.

En mentorfamilie giver som eksempel, at der havde været en vigtig og komplicerende begivenhed i mentorbarnets familie. Det påvirkede tydeligvis mentorbarnets trivsel negativt, men på grund af tavshedspligten kunne man ikke informere mentorfamilien om det, og barnet sagde i starten ikke selv noget:

Hun har overvåget samvær med sin forælder. Og så holder forælderen op med at komme (...). Jeg ved godt, der er tavshedspligt og sådan noget, men det kunne sgu være rart nok lige at vide, når der er sådan nogle ting i familien. Det påvirker altså børn. Og det er svært at agere i de der ting, når man ikke ved, hvad der foregår. (Mentorforælder)

En mentorfamilie fortæller om en oplevelse, hvor tavshedspligten betød, at de ikke fik at vide, at mentorbarnet var holdt op med sin praktikplads i utide, men ikke turde fortælle det til mentorfamilien. Det førte til, at de i lang tid snakkede om noget, der ikke længere fandtes, og mentorbarnet følte sig nødt til at lyve for dem:

Og kommunikation går på, at vi ringer eller skriver til dem, og så svarer de på det, vi spørger om. Og ikke mere. Det er det, der er frustrerende. Vores mentorbarn har haft arbejde og praktik, og vi har rost, og det har været så flot, og det er gået så godt. Og så finder man ud af, hun ikke har været af sted i halvanden måned, fordi hun har pjækket. Og så tænker jeg: Super godt. Jeg går her og roser hende til skyerne! I stedet for lige at sige: Prøv at høre, vi har et problem med, at hun ikke kommer op om morgenen. Kunne I lige ringe og spørge, hvordan det går eller et eller andet. Og det kan de også godt se, at det virker måske lidt dumt, når vi går og roser hende til skyerne, og hun så skal sidde og lyve for os, fordi hun har været væk i halvanden måned. Men det må vi jo ikke sige, siger de så! Vi er jo nødt til at snakke sammen. (Mentorforælder)

Tilsvarende gælder mere dagligdags udfordringer, som mentorfamilierne gerne ville kunne vende med andre nære voksne i deres eget netværk, ligesom de ville gøre vedrørende deres egne børn. Men på grund af tavshedspligten ser de sig begrænset i at diskutere forhold omkring barnet:

Der kan godt engang imellem komme noget, hvor det vil være rart at få et input fra andre. Og hvor man netop er bundet af, at du kan ikke snakke med ham. Så man sidder meget med sig selv og skal finde en løsning. Sådan er det jo ikke engang med ens egne børn, for der har du lov til at snakke med andre. I vores tilfælde kan vi ringe til kontaktpædagogen. Men jeg har det helt ærligt også dårligt med at ringe til hende, når jeg ved, at hun ikke er på arbejde. (Mentorforælder)

Tavshedspligten er i bund og grund en beskyttelse af barnet og barnets familie, men den kan få en utilsigtet virkning, når mentorfamilien ikke kan orienteres om forhold, som påvirker barnet meget. I andre relationer ville det være helt naturligt at støtte barnet i at håndtere oplevelserne, og mentorfamilierne føler sig lidt magtesløse i disse situationer. De ville gerne kunne være en bedre støtte for den unge i sådanne forhold, men føler ikke, at de har redskaberne til det.

3.6 Afrunding af mentorforløbets start

Alt i alt ser vi, at starten af mentorforløbet især for mentorbørnernes vedkommende er fyldt med usikkerhed om forventninger og egen formåen. Derfor er det for det første vigtigt, at de voksne omkring barnet tager føring og er med til at forberede forløbet, fx gennem de små introduktioner.

For det andet er det vigtigt, at mentorfamilien og kontaktpædagogen sammen også aflaster barnet ved at forberede de første møder og er opmærksomme på, hvordan de bedst skaber en uformel og imødekommende stemning. Måske kan man finde en aktivitet, som barnets omsorgsperson ved, mentorbarnet holder af, hvad enten det er at tage til stranden, bage pandekager, se en sportskamp eller se en ny film sammen eller lignende.

Som det fremgår ovenfor, har de iværksatte mentorforløb udspillet sig meget forskelligt, og en læring af dette er, at det nok er svært at sætte disse forløb i bås, ud over at de voksne tager ansvaret for at planlægge dem.

4 Mentorbarn-ordningen set fra et børn og unge-perspektiv

Der er interviewet i alt fem børn og unge i alderen 13-18 år fra forskellige døgninstitutioner under Aarhus Kommune, en enkelt er udeboende i egen lejlighed med støtte. Gennemgående har alle fem givet udtryk for stor glæde over at være blevet matchet med en mentorfamilie, og at de sætter stor pris på at være i en relation, hvor de får udelt opmærksomhed fra voksne.

Fra interviewene med mentorbørnene uddrages fire perspektiver i denne midtvejsstatus. Det er:

- Mentorfamilien som et sted med ro
- Mentorfamilien som mennesker, der frivilligt vælger det anbragte barn til
- Udfordringen med at falde til og give sig hen selv i nok så sød en familie
- At føle sig presset på tid og følelser fra velmenende mentorfamilier.

4.1 Mentorfamiliens ro som kontrast til daglig uro

De fleste mentorbørn er blevet interviewet på deres anbringelsessted, og der har derfor været mulighed for at få et lille kig ind i børnenes daglige kontekst. Flere af børnene, og især de unge, fortæller uopfordret, at her, hvor de bor, er der ofte megen uro. Nogle har boet på institutioner i mange år, andre er kommet til inden for de senere år, og flere har været og er evt. stadigvæk anbragt sammen med søskende. Tanken med nogle af institutionerne har netop været at skabe et familielignende hjem for børnene på langt sigt og med plads til storesøster og lillebror.

Det har været slående, at de understreger udfordringerne ved at bo mange børn sammen: Der er meget ofte uro, siger de – hvilket også viser sig helt konkret i interviewsituationerne. Flere fremhæver, at det at komme i mentorfamilien står i stor kontrast til dagligdagens uro på institutionen og er forbundet med en eftertragtet ro, som de nyder i fulde drag.

Det er sådan et sted, man kan komme ud og få lidt ro, særligt når der er meget larm med alle de her børn. (Mentorbarn)

At få en mentorfamilie er som et frirum, hvor man kan være uden de andre børn (...). Det giver ro i hovedet (...). Måske kan de med tiden hjælpe mig med nogle ting. Det er hyggeligt, en bonus for mig, jeg lærer også af deres danske kultur. (Mentorbarn)

Det mest betydningsfulde er, at ...

... det er rart at komme væk herfra og være et sted, hvor der er ro. Og hvor der er nogen at være sammen med. Nogen, der tænker på lige dig og kun skal tænke på dig og ikke på 11-12 børn. (Mentorbarn)

4.2 Det frivillige perspektiv

Hvad der kan virke helt selvfølgeligt og underforstået for mentorfamilien, har endog meget stor betydning for mentorbørnene: Det, at der er tale om en frivillig relation, hvor mentorfamilien stiller

sig til rådighed uden at få penge for det. Selvom dette kapitel bringer børnenes perspektiv, er det et citat med en kontaktpædagog, der meget direkte fremhæver dette, hvilket vidner om, at:

En af de største styrker er, at mentorfamilien gør det frivilligt. Det betyder, at de helt gerne vil projektet og børnene. (Kontaktpædagog)

Tilsvarende siger sagsbehandlerne:

Det, der er rigtig vigtigt, er, at de vil det, fordi de har lyst til det. Altså det er ikke et arbejde, de er sådan er ude at søge. Det tænker jeg for nogle af de her børn har en værdi i sig selv. Det, der så kan være rigtig vigtigt, er, at de er tålmodige og på den måde tåler, at ting tager tid. Fordi det her er jo også nogle børn, som mere eller mindre har nogle ting i deres bagage. Det er jo ikke børn, man bare kan "løse" med et godt hjerte. (Sagsbehandler)

Så mit håb var, at hun kunne finde nogle, der ville hende, fordi hun var hende, og ville det frivilligt. Og at det kunne give noget, at der var nogen, der ville hende uden at få penge for det. Det kan man jo sige er styrken i det her. (Sagsbehandler)

For mange af disse børn, der har været anbragt gennem mange år, er det helt usædvanligt at blive valgt til som det menneske, de hver især er. De har gennem livet snarere været vant til at blive valgt fra af forældre, der har forladt hjemmet eller været syge eller misbrugere og derfor ikke har kunnet være til rådighed som andre forældre; af familie eller jævnaldrende kammerater, der haft svært ved at håndtere dem; af bunkevis af skoler, de er smidt ud fra; af plejeforældre, der har opgivet dem; eller af omsorgspersoner og sagsbehandlere, der har fået andet arbejde. Et af mentorbørnene fortæller, at vedkommende ikke rigtig har fået en god kontakt til de "nye" voksne, efter at de tidligere kontaktpædagoger på institutionen én efter én har fået andet arbejde. Det er ikke sikkert, at institutionen oplever det på samme måde. Det essentielle er imidlertid, at mange mentorbørn har haft en opvækst med komplicerede relationer i eget hjem og med afbrudte voksen- og familierelationer. Og det er netop det, mentorfamilierne skal være et modsvar til.

4.3 At falde til i en mentorfamilie

For børnene og især de unge er det en langt større psykisk udfordring at påbegynde en ny relationsdannelse til mentorfamilien, end omgivelserne måske lige er opmærksom på. De fortæller, som også nævnt tidligere, at de ikke har sovet natten før, at de har været skrækslagne, når de skulle møde mentorfamilien, dirrende af nervøsitet og med følelsen af stort set ikke at kunne fremstamme noget i situationen.

Og de vænner sig ikke til den nye familierelation i løbet af de første par gange, på trods af at de mødes med åbne arme i mentorfamilierne. Et af mentorbørnene fortæller, at det er svært for hende at slappe af i det. Og selv efter et lille års tid med besøg i mentorfamilien føler hun sig stadig som gæst. De fleste mentorbørn får tydelige signaler om, at de må gøre, hvad de har lyst til. Slappe af, se film, kaste sig ned i sofaen, blive der og sove eller tage hjem. Nogle får tilbudt eget værelse hos mentorfamilien, andre at tage med mentorfamilien på ferie.

Jeg overnatter nogle gange derude. I begyndelsen var det grænseoverskridende. Nu føler jeg virkelig, jeg er hjemme. Jeg ligger nu på sofaen og hygger. (Mentorbarn)

Men ikke alle føler sig frie til at udnytte dette rum. På grund af deres ar på sjælen og på deres evne til at indgå i nære relationer med andre mennesker, kan de ikke bare give sig hen og suge løs af de ressourcer, der stilles til rådighed. De er begrænset af de langvarige spor, som deres egen historie har mejslet ind i deres mentale DNA. Det giver nogle af dem udtryk for, ikke som en kritik af mentorfamilien, men nærmest bare som en varedeklaration: Jeg er sådan og sådan, og jeg kan det og det; det er, hvad jeg magter at gå ind i nu.

Mentorbørnene beskriver også deres usikkerhed ved at skulle falde til i de nye omgivelser. *"Man skulle lige vænne sig til at være i nye omgivelser (...). Nu føles det bare normalt, nu går jeg bare ind og smider mig i sofaen"*. Mentorfamilien forsøger at hjælpe mentorbørnene på vej til at føle sig trygge i en fremmed setting:

(...) og så skal hun lige have lov at lande. Lige en time, hvor hun lige kommer ned og siger, at nu er hun her, og sætter sig i sofaen. Da hun kom til at starte med, turde hun knap nok sidde i sofaen. Så stille og roligt har jeg fået lært hende, at det er okay. Du må gerne sidde med fødderne oppe i sofaen. Du må gerne slappe af. Og det tog lidt tid. Og stille og roligt har hun fundet ro i at kunne sove på sofaen (...). Nu hedder det min sofa, min stol og min plads. (Mentorforælder)

Men der er også mentorbørn – især de ældste unge – som beskriver, hvor svært det stadig er for dem selv efter at have kendt hinanden længe. At de har en masse personlige forbehold med sig, og at det i den grad føles grænseoverskridende at skulle falde til og give sig hen i en fremmed families hjem. Og modsat mentorbarnet i citatet ovenfor nævner en ung pige specifikt, at fx går hun *ikke bare ind og lægger sig på sofaen* – selv ikke efter at have kendt mentorfamilien i et års tid. Man kan betragte det at kunne eller netop ikke at kunne give sig hen og slænge sig i familiens sofa som et billede på, hvor trygt og komfortabelt mentorbarnet har det med at være der.

For mentorfamilierne kan det være vanskeligt at gennemskue, hvor sårbare mentorbørnene føler sig, og hos nogle ligger sårbarheden godt skjult bag en enten kæk, cool eller lidt afvisende facade. Og mentorfamilierne er fyldt af gode viljer og vil det så meget, at de øser – måske nærmest overøser – mentorbarnet med tilbud og gode hensigter. Det kan døgninstitutionerne nogle gange opleve og siger:

Tidshorizonten og mængden skal tilpasses. Det skal køres langsomt ind. Det kan tage 1-2 år, før det ender, hvor familierne gerne vil have det. (Kontakt pædagog)

Det er således vigtigt, at familierne er informeret om, hvordan det kan opleves som mentorbarn, og at mentorfamilierne har stor tålmodighed og rummelighed over for mentorbarnet. For en udenforstående kan det synes uforståeligt, hvorfor mentorbarnet dog ikke bare tager imod alle disse dejlige tilbud. Men sådan er deres virkelighed ikke. Og som en repræsentant for organisationen Mentorbarn siger: *"Relationsdannelse tager lang tid, og man må forvente, at der går 1-2 år med at opbygge relationen"*.

Og måske har nogle mentorbørn mest af alt brug for et roligt sted bare at være? En mentorfamilie får det sidste ord, fordi de så rammende beskriver, hvordan deres søgen efter fælles aktiviteter blev kontrasteret af mentorbarnets behov for bare at være i ro og fred hjemme hos dem og nyde et trygt og kontinuerligt univers:

I starten brugte vi meget tid på at komme i tanker om noget, vi kunne lave, fordi barnet skulle jo ikke kede sig. Så vi har foreslået rigtig mange ting. Og det er

lykkedes os at lokke hende med på en større tur én gang. Og siden da er det ikke lykkedes at lokke hende med til noget som helst, fordi jeg tror, hun helst vil være hjemme hos os og sidde i sin sofa (...). Og hun har sin plads i bilen, og hun sidder altid på den plads. Så hvis min mand ikke er med i den på forsædet, så kører jeg taxa, for hun sidder bagest på sin egen plads. Sådan er det bare. Det er sat'me morsomt, men hun flytter sig ikke. Så hun har sine vaner, og når hun kommer hjem, så behøver vi ikke forberede så meget, for så skal vi have en toast. Samme toast hver gang. Og sidde det samme sted. Jeg tror ikke, hun keder sig. Det er mest mig, der føler, at der skal sgu også ske et eller andet, ikke? Og vi snakker tit sammen om, hvorfor gider hun besøge sådan nogle gamle ogginokker som os? Vi er sgu da ikke særligt spændende. Men det gør hun!

4.4 Presset på tid og presset på følelser

Når det ovenfor beskrives, at mentorbørnene kan have vanskeligheder med at falde til og dybest set bare give sig selv lov til "at være" i relationen, rækker dette videre til en anden udfordring, nemlig at mange mentorbørn føler sig presset mellem mange forskellige ønsker og krav. Nogle af dem omtaler det som at have travlt med andre aktiviteter på linje med deres jævnaldrende: skole, sport, venner, familie, fritidsjob etc. Her opleves det at få en mentorfamilie som en ny "aktivitet", der skal findes tid til.

Det er rart at mærke, at der er nogen, der VIL MIG så meget. Det kan man mærke. I starten var de dog lidt for meget. Jeg har brug for tid til at bearbejde indtryk. De sms'ede meget, og jeg følte lidt et pres til at være sammen med dem. De var næsten for ivrige. (Mentorbarn)

Andre mentorbørn taler mere om det følelsesmæssige pres i relationen til mentorfamilien. De ved godt, at mentorfamilien gerne vil ses mere og måske også ringer til døgninstitutionen og presser på for en aftale. Og barnet eller den unge oplever, at det er vanskeligt at forklare både institutionen og mentorfamilien, hvorfor de nu (igen) ikke har lyst til at komme på besøg. For nogle af børnene er der formentlig tale om mekanismer, hvis årsag de ikke selv forstår.

Så når mentorfamilien gerne vil invitere til samvær, oplever nogle børn og unge i den første lange tid, at det presser dem og kræver noget af dem følelsesmæssigt. Det at komme til pandekager og fredagsfilm er ikke bare ren hygge. Mentorbarnet kan opleve, at det skal præstere, tilpasse sig mentorfamiliens måske ikke helt tydelige forventninger, opføre sig anderledes, end hun plejer, håndtere sine psykiske udfordringer etc.

Før dem lavede jeg ikke ret meget. Var mest på mit eget værelse. Det har hjulpet mig rigtig meget med min angst. Før turde jeg fx ikke sove andet end i min egen seng.

Institutionerne ser reaktionen på den anden side af besøgene i familierne. Nogle mentorbørn har brug for at være alene, når de kommer hjem. De har brugt krudt på at aflæse og leve op til krav og forventninger i mentorfamilien. Hvad gør en almindelig familie? Børnene er "på overarbejde", som en af de professionelle omtaler det. Derfor skal mentorfamilien være opmærksom på balancen mellem at invitere og presse og i nogle tilfælde vende det med barnets omsorgsperson fremfor at lægge yderligere pres på barnet. Og det, der for mentorfamilien kan se ud som, at institutionen ikke bakker op om barnets besøg, kan formentlig også være institutionens forsøg på at beskytte barnet mod overload.

4.5 Afrunding på mentorbarn-perspektivet

De børn og unge, der er blevet matchet med en mentorfamilie, udtrykker alle en glæde og taknemmelighed over at have fået denne relation, også selvom deres konkrete mentorforløb udspiller sig meget forskelligt. De lægger vægt på, at det giver mere ro at opholde sig hos mentorfamilien, end når de er hjemme på institutionen, hvor de blot er "en af mange". Nogle af børnene eller de unge kan have svært ved at opleve sig selv blive taget alvorligt som individer på døgninstitutionen, fordi de selv oplever, at der er så mange andre individuelle og kollektive behov at tage hensyn til, når der bor så mange børn og unge sammen.

De fortæller, at de værdsætter, at der er nogen, der helt frivilligt tilbyder at være sammen med dem uden at få penge for det, men at det samtidig kan være svært at falde til i en ny families hjem, og at det kan tage meget længere tid, end mentorfamilierne måske kan forestille sig. Endelig er der nogle mentorbørn, som føler sig både tidsmæssigt og følelsesmæssigt presset i mentorfamilie-relationen og måske kunne have gavn af en voksens bistand til at håndtere dette.

5 Mentorbarn-ordningen set fra mentorfamiliernes perspektiv

Alle de interviewede mentorfamilier er enige om, at ordningen med frivillige mentorfamilier er dybt meningsfuld, og de kan til fulde se perspektivet i at opbygge et netværk og en varig nær relation til barnet og den unge. I praksis er det lettere sagt end gjort, men mentorfamilierne udtrykker både gåpåmod og vedholdenhed og anerkendelse af, at det at være mentorfamilie ikke bare er som at indgå i en hvilken som helst anden social relation.

I analysen af mentorfamilie-perspektivet inddrages følgende perspektiver:

- Mentorfamiliernes motivation til at gå ind i arbejdet
- At blive klædt på til mentorskab, herunder behovet for supervision
- Den praktiske afvikling af samværet med mentorbarnet.

5.1 Motivationen til at blive mentorfamilie

Mentorfamilierne er blevet spurgt, hvordan de hørte om mentorbarn-ordningen, som stadig er i sin spæde begyndelse. Nogle er kommet i kontakt med mentorbarn-ordningen gennem personlige kontakter, der er aktive i Mentorbarn. Andre har været til informationsmøder, som Mentorbarn har afholdt. Og atter andre har set noget om Mentorbarn på de sociale medier:

Jeg så det flere gange, før jeg reagerede på det, og før jeg tænkte: Okay, så gør vi det. Og det har nok også at gøre med, at jeg har følt mig meget committed til det. Altså tænkt, at når man først har sagt ja, så er det bare ja, og det bliver det ved med at være i 30 år. Men jeg har det også lidt (...), hvis det skal blive ved med at være sjovt, så skal man også have noget. Så det har ikke kun været for at gøre noget godt for andre. Det har det også været, i høj grad selvfølgelig. Men også fordi, at vi selv synes, at det var hyggeligt. (Mentorforælder)

En anden mentorforælder fortæller, at vedkommende i sit eget barndomshjem voksede op med, at man hjalp unge, der havde brug for det, og at det derfor har ligget vedkommende meget nær selv at byde sig til, når der var overskud til det:

Det er lækkert at kunne hjælpe en anden med små ting, som egentlig ikke krævede det helt store. Hverken med planlægning, økonomisk eller noget som helst. Jeg er vokset op med, at min mor havde et barn i pasning, og min moster og onkel havde også en, så man ved godt, hvad det er. Og jeg har i mange år tænkt på, at når mine børn engang bliver større, så kunne man måske få sådan en i døgnpasning. (Mentorforælder)

Alt i alt udtrykker mentorforældrene et ønske om at kunne hjælpe børn og unge på vej, at kunne give noget af deres eget sociale og emotionelle overskud. Et par mentorforældre nævner gensidighedsperspektivet, dvs. at de regner med at få noget "socialt" igen – følelsen af at have bidraget til noget godt.

5.2 At blive klædt på til mentorskab og supervision

Mentorfamilierne er på forskellig måde og i forskellig grad blevet forberedt til deres frivillige opgave. De fleste har deltaget i informationsaften, alle har deltaget i supervisionsaftener, og nogle har af andre årsager gennemgået nogle af de kurser, man skal deltage i, hvis man skal være plejefamilie eller skal adoptere. Enkelte oplever, at de mere eller mindre er kommet ind i mentorforløbet med ret kort varsel, og at de derfor ikke følte sig klædt helt så godt på, som de kunne ønske sig.

De familier, som har fået mentorbørn på 17-18 år, har nogle særlige betingelser for mentorskabet. De unge er for det første (tæt på at være) myndige og har derfor fuld råderet og selvbestemmelse over deres liv. Nogle af dem er flyttet eller skal flytte fra den institution, de boede på, da der blev samlet data ind til denne midtvejsrapport. Som nævnt har nogle mentorforældre oplevet, at det skulle løbes hurtigt i gang, inden den unge fyldte 18 år. Det væsentlige er i den sammenhæng, at de ikke helt følte sig klædt på til opgaven. Disse mentorfamilier har været i tvivl om, hvorvidt de bliver matchet for at "redde" en ung, fordi kommunen slipper de unge lige om lidt. Betyder det fx, at den unge har sværere ved at få formelt efterværn, når de har en mentorfamilie, spørger mentorfamilierne?

... det er tilsyneladende vores mentorbarns socialrådgiver, der synes, at hun skal have en mentorfamilie. Og når hun synes det, måneden inden hun lige bliver 18, er det så, fordi man bedre kan spare på noget efterværn? Har det i virkeligheden været lidt en splint i foden, eller hvad man skal sige? Har vi i virkeligheden gjort mere dårligt end godt? (Mentorforælder)

Disse spørgsmål kunne tyde på, at der er behov for en tydeliggørelse mellem mentorfamilierne og kommunen, således at mentorfamilierne med oprejst pande og god samvittighed kan gå ind i deres mentorforløb og se sig selv som et supplement til og ikke en erstatning for kommunal støtte.

Her er det vigtigt at slå fast, at *alle* unge, der medvirker i denne midtvejsstatus, og som er blevet eller er på vej til at blive 18 år, har fået eller vil få bevilget forskellige former for efterværn – men det får mentorfamilierne ikke nødvendigvis at vide, bl.a. på grund af tavshedspligten. Samtidig har nogle mentorfamilier en større ambition om at hjælpe den unge helt konkret, end de måske er sat i verden for?

Også hvordan man kan hjælpe, og hvem man skal gå til for at få hjælp. Der er ingen tvivl om, at var det ens egen, som var i systemet, så var det nemmere at gå ned og råbe et sted. Nu skal du til sagsbehandler og paragraffer og et eller andet. Det bliver bare tungt, når du står på sidelinjen og følger med i det. [Vi mangler] redskaber til at vide, hvordan man kommer videre i sådan nogle situationer, det kunne være lækkert at vide. (Mentorforælder)

På fokusgruppemødet udspillede der sig en dialog mellem mentorforældrene om de unge, der står over for at skulle flytte, hvilket ud fra mentorfamiliernes viden kommer til at udspille sig alt for sent i forhold til at planlægge en fornuftig og tryk overgang:

Det var fordi, da vores mentorbarn fyldte 18, vidste hun ikke, hvornår hun skulle flytte (...)

Hun ved ikke, hvor hun skal bo henne? (...)

Det fik vores at vide 10 dage inden (...)

Altså, hvis der er børn, der har det svært og er usikre på sig selv og så ikke ved, hvor de skal bo om 10 dage!

Ja, hvis vi andre ikke ved ...

Jamen, prøv at høre, hvis vi ikke ved, så finder vi en, der gør.

Hun søgte efterværn, og så fik hun afslag.

Nå. Det var da også noget af en lussing (...) (Dialog mellem flere mentorforældre)

Sådan ser det ud fra mentorfamiliens side. Det er ikke sikkert, det er sådan, det ser ud fra forvaltningens eller institutionens side, men det er den viden, familierne har at tale med mentorbarnet ud fra. Det smerter mentorfamilien at se deres mentorbarn føle, at tæppet rives væk under ham eller hende. De føler sig rådvilde i forhold til, hvordan de kan hjælpe, sådan som de ville gøre, hvis det var deres eget barn: Spørge i netværket, om nogen kender til billige lejligheder eller værelser til leje, hjælpe med at lede efter arbejde, praktikplads, uddannelsesmuligheder etc. Og det viser også, at den indsats, mentorfamilierne yder, ikke blot handler om rationel rådgivning af mentorbarnet, men også er det, der i den sociologiske litteratur kaldes følelsesarbejde.

En dimension af denne problematik vedrører ønsket om at kunne vende udfordringer hos eller med mentorbarnet med andre, ligesom man ville gøre, hvis det var ens eget barn, man havde nogle udfordringer med. Her betyder tavshedspligten, at mentorforældrene ikke kan konsultere deres venner, men i dagligdagen kun kan diskutere det med hinanden. Det gør tilgængeligheden af sparring og supervision meget mere afgørende, ligesom det kan være vigtigt at kunne komme i kontakt med mentorbarnets kontaktpædagog på institutionen.

5.2.1 Sparring og supervision

Alle mentorfamilier bliver tilbudt både uddannelse og supervision mindst seks gange som en del af mentorforløbet. Nogle mentorforældre har i projektets startperiode oplevet, at selve supervisionsforløbet ikke har været så givende. Kritikken går bl.a. på, at supervisionen indholdsmæssigt ikke har været så nyttig, som de havde håbet på. Dels har de ikke oplevet sig mere beredt til at håndtere problemstillingerne med mentorbørnene efter supervision. Dels er der en række dagligdags situationer, de ikke får vendt, men som de i situationen ikke oplever akutte nok til, at de vil ringe og forstyrre institutionen eller kommunens projektleder eller organisationen Mentorbarn. Institutionerne kan genkende problematikken og understreger vigtigheden af forventningsafstemning:

De [mentorfamilierne] bliver frustrerede, når de ikke kan få kontakt med barnets kontaktperson. Det er et vilkår hos os. Derfor er det rigtig vigtigt med en samtale om, hvad det indebærer, at barnet er anbragt på en døgninstitution. (Kontaktpædagog)

Nogle mentorfamilier er gode til at insistere på kontakt med institutionen:

Det har været sådan, at jeg med det samme kontakter en kontaktpædagog, når der har været noget ballade. Så det synes jeg har været afklaret, inden jeg kom til supervision. Det er da meget hyggeligt at sidde og snakke, men det er ikke sådan, at jeg tænker, at jeg går hjem med en helt ny åbenbaring. (Mentorforælder)

Det er et vilkår, at man ikke altid kan få sparring fra barnets kontaktpædagog. Og i og med at mentorfamilierne på grund af tavshedspligten ikke kan vende udfordringer med andre voksne, de er tæt på, kan det således tyde på, at mentorfamilierne kan have gavn af at kunne få individuel supervision i konkrete situationer, hvor de føler sig meget udfordret. I praksis kan alle mentorforældre ringe til organisationen Mentorbarn, men det er de færreste, der benytter sig af det. Nogle familier fortæller således, at de i konkrete situationer har følt sig (for) alene i forhold til at hjælpe mentorbarnet med at håndtere sine udfordringer.

På baggrund af mentorfamiliernes tilbagemeldinger virker det til, at der er en god indbyrdes dynamik i gruppen. *"Vi er tre familier i supervisionsgruppen. Jeg kan meget godt lide lige at blive bekræftet i, at det er i orden, når jeg har gjort noget"*, siger en mentorforælder. De har en tryghed ved hinanden og siger, at de har glæde af hinandens perspektiver på udfordringer og løsninger. Nogle melder klart ud, at de gerne vil bruge gruppen af mentorfamilier som et forum for uformel gensidig sparring.

På positivfronten, at den tryghed, vi egentlig har her, fordi vi alle sammen har set hinanden før, og også det med, at vi er stødt ind i nogle udfordringer efter et halvt år. Men der havde vi jo hørt det med, at det gik op og ned for alle i store træk. Nå, okay, jamen, så var det ligesom blevet vores tur.

Jeg synes, jeg har fået en del ud af det med jer for eksempel. For vi har [mentorbørn på] samme alder og samme problemer med udflytning og manglende kommunikation. Der er det som om, der har jeg fået at vide, at det er ikke kun hjemme ved mig, det er noget mærkeligt noget med det skole der. Andre står i samme situation som os.

Afslutningsvis er der således en tydelig efterspørgsel på målrettet supervision, herunder muligheden for at kunne få individuel supervision i udvalgte situationer – en mulighed, der faktisk eksisterer, men som kun de færreste har benyttet til nu. Der skal være en tydelig forventningsafstemning af, i hvilke situationer mentorforældrene kan søge hjælp, hvor, hvordan og hvornår. Det er vigtigt, at mentorfamilierne får det klare signal, at det er helt legitimt at tage kontakt, når man har udfordringer. Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis de oplever, at man ser dem som besværlige eller som en svag mentorfamilie. Tværtimod er det vigtigt, at de tilskyndes til at udvise rettidig omhu, når de oplever behov for rådgivning.

Endelig er der et signal fra mentorfamilierne om, at man måske kan bruge gruppen af mentorfamilier til at understøtte indbyrdes og mere uformel sparring.

På baggrund af mentorforældrenes tilbagemeldinger er det i øvrigt besluttet, at supervisionen fremover ydes internt fra organisationen Mentorbarn.

5.3 Den praktiske planlægning af mentorbarnets besøg

Et tema, der fylder rigtig meget for nogle mentorfamilier, er, hvordan de får opbygget en relation med jævnlige besøg. Der ser ud til at være en tydelig forskel betinget af mentorbørnenes alder. Mentorfamilier med de yngste børn har sat nogle ret tydelige rammer for samværet, og de har en relativt tæt og hyppig kontakt med døgninstitutionerne. Måske har mentorfamilie og institution allerede i matchperioden haft en dialog om, at en fast aftale om kontakt ville være hensigtsmæssig. Mentorforældrene med de ældste børn har ofte en mere varierende kontakt. De føler lidt oftere, at deres kontakt til institutionen er mere spinkel, end de synes er hensigtsmæssigt, og de oplever oftere at stå mere alene med, hvordan de skal håndtere kontakten til

den unge. Ligeledes oplever de, at den unges egne ønsker om besøg eller ej – helt naturligt – tæller stærkt, fordi der netop er tale om unge mennesker, der snart bliver myndige.

5.3.1 Aftale eller aflysning

For nogle mentorforældre er der ikke de store udfordringer med at få lavet aftaler med mentorbarnet:

Engang imellem kan det være svært lige at lande en aftale, for vi aftaler fra gang til gang. Og det er fordi, hun har et hårdt program og nogle ting, hun skal. Men vi har ikke oplevet de der problemer. Jeg synes, institutionen støtter 100 procent op om det, vi laver (...). Vores forløb er gået godt (...). Hun har en kontaktpædagog, som har taget denne her opgave på sig, på trods af at hverken hun eller os vidste en kæft om, hvad vi skulle (...). Hun gør det i sin fritid, og hun lægger et kæmpe arbejde i det her, og vil gerne, i det omfang hun kan, inddrages i, hvad vi kan gøre.
(Mentorforælder)

Men i andre tilfælde, når samværet ikke kører på skinner, bliver mentorfamilien frustrerede, fordi der mangler nogen til at bakke op om besøgene. Mentorfamiliernes oplevelse er, at institutionerne sjældent går ind til den unge og siger: "Du har en aftale i dag, det forpligter, og nu skal du afsted". I mange mentorfamiliers perspektiv savnes der den form for opdragelse, som forældre ofte ville gestalte, hvis det var deres egne unge, der var på vej til at sylte en aftale. De oplever,

... at de [unge] ikke er vokset op med, at man har de forpligtelser. Men det er det der med, at hvis jeg ikke gider, så kommer der ikke nogen og siger, at det skal du.
(Mentorforælder)

Det, der frustrerer lidt, er, at når de unge er de der X antal år, må de [institutionen] ikke jage dem ud [af sengen] og gøre noget. Hvis de ikke har lyst, kan de ikke tvinge dem til det, siger institutionen bare. Hvis jeg har en teenager på 16, der ikke gider noget – jeg kunne godt tvinge dem til noget! (Mentorforælder)

I dialogen under fokusgruppeinterviewet diskuterer mentorfamilierne, hvor meget det handler om, at der er tale om unge, som det er vanskeligere at sætte grænser over for, end det ville være over for mindre børn. Samtidig skal man dog huske, som nævnt ovenfor, at det i konkrete situationer kan være institutionens beskyttelse af børn, der af en eller anden grund er overladet eller i al fald har brug for at blive hjemme på institutionen.

Jeg har da nogle gange tænkt, at måske var det gået meget bedre, hvis vi havde fået en, der var yngre, fordi så havde der måske været mere støtte med. Lidt mere opbakning til, at der var en aftale, og den skal vi da holde. (Mentorforælder til en af de ældste unge)

..., om det ville være anderledes, hvis vi havde fået en yngre dreng eller pige, hvor man lidt bedre kunne stille krav og bedre kunne sige, at vi havde en aftale, og så var det det. Mange aflysninger går egentlig ud på, at hun har lyst til noget andet.
(Mentorforælder til en anden af de ældste unge)

Mentorbørnenes mentale trivsel kan således komme til udtryk i, at de – set med mentorfamiliens øjne – er relativt ustabile i deres kontakt. Det viser sig fx i, at de er tøvende i forhold til at sige ja til en aftale, finder på alle mulige undskyldninger for ikke at kunne, eller at de aflyser aftaler:

Og så begynder hun lidt at aflyse (...). Min ægtefælle beklager sig lidt til et møde med Mentorbarn (...). Jeg får skrevet til institutionen, at vi skal have sat et møde i stand med os og den nye primærpædagog. For hun får forskellige primærpædagoger hen over forløbet. Og de der mails, som jeg sender om datoer, hvor hun skal til os, finder vi ud af ikke bliver noteret. Så der er ikke rigtig nogen, der stiller spørgsmålstejn ved, at hun er hjemme, når hun egentlig burde være hos os, altså har aflyst (...), der er noget, der kan gøres bedre der. Også i forhold til at snakke med mentorbarnet, at det at tage ud til sin mentorfamilie er rigtig vigtigt (...). Og det er jo ikke os, der skal fortælle hende, at det er vigtigt. Det er nogle andre ...

Hvis mentorforældrene oplever, at de ikke får støtte, er der al mulig grund til at dele denne oplevelse med døgninstitutionen. Institutionen ved ikke per se, hvordan mentorforældrene oplever det, men har i al fald den daglige kontakt med og fornemmelse af mentorbarnet. Det kan være, at det er institutionens vurdering, at det har en ung ret til selv at bestemme over. Men det kan også være, at der er helt andre faktorer i spil, som den unge ikke fortæller om, og som mentorfamilien derfor ikke har kendskab til, men hvor anbringelsesstedet kan hjælpe den unge på vej.

Et par mentorfamilier fortæller, at de i konkrete situationer har haft gode erfaringer med at sige til en ung, der har meldt afbud på grund af træthed eller hovedpine: "Jamen, så kommer vi lige hen forbi dig".

Der var en gang, hvor hun ikke havde lyst til at komme. Så sagde jeg: Det er fint, så kommer vi lige [til dig] (...), fordi vi havde en pakkekalender til hende. Så kørte du derned med den, og så var du dernede i næsten 2,5 time (...). Hun havde alligevel lyst, men bare ikke lige overskud til at komme herop. Det er så første gang, en 17-årig pige havde fået en pakkekalender. Så næste morgen skrev vi, om hun havde åbnet den første. Nej, hun havde åbnet dem alle sammen (...). Hun siger, hun ikke håber, vi er sure. Nej, vi skreg af grin. (Mentorforælder)

En anden mentorfamilie fortæller, at de i deres relation har nemmest ved at opretholde en jævnlig kontakt ved at være meget lydhøre over for mentorbarnets ønsker til, hvornår de ses. Hun vil gerne besøge dem, men har også mange andre aktiviteter med sine jævnaldrende, der pludselig kommer i stand, og som hun også gerne vil være en del af:

Det der med at kunne være fleksibel i sine egne planer med relativt kort frist kan faktisk være vigtigt for at få det til at lykkes. Fordi deres liv er, det er hendes liv i hvert fald, rimelig kaotisk. Og det er ikke altid, institutionen har 100 procent styr på kalenderen.

Det er således et vigtigt budskab, at alle mentorfamilier skal være klar over, at selv med de allerbedste intentioner og åbne arme er det ikke sikkert, at mentorbarnet svarer lige så åbent igen. Ikke af uopdragenhed, men fordi de fleste mentorbørn har en baggrund, der påvirker deres sociale og emotionelle måde at fungere på og i øvrigt også har en masse andre aktiviteter og forpligtelser at håndtere. En mentorfamilie skal derfor – inden for visse rammer naturligvis – kunne rumme mentorbarnets ustabilitet. Det er mentorbarnets behov, der langt hen ad vejen er styrende, ikke mentorfamiliens.

Det skal ikke være mentorfamilien, der stempler ud. Det skal den unge hjælpes til, eller forvaltning og institution skal tage beslutningen. Vi har løbende haft samtale om, hvorvidt vi skulle stoppe med det eller fortsætte. Og hun skulle have sagt til pædagogerne, at hun gerne vil fortsætte, og det har været sådan lidt noget underligt noget. For vi skal ikke være den, der trækker stikket, eller hvad man nu skal sige.

5.3.2 Transport som en praktisk udfordring

Mens nogle mentorbørn bor ret tæt på deres mentorfamilie – og derfor kan løbe på hinanden i lokalområdet eller hurtigt lige ses til en kortere aftale – bor andre med lang afstand, som kræver god planlægning og måske også at have bil til rådighed.

Interviewet med mentorforældrene viser, at de har fået lidt forskellig information om, hvem der har ansvaret for mentorbarnets transport til familien og tilbage til anbringelsesstedet. Under fokusgruppeinterviewet udspiller der sig en dialog, som viser forskellene:

Jeg ved ikke med jer, men vi blev lovet, at der blev bragt og hentet igen.

Det er jeg altså også blevet lovet. Det er aldrig sket.

Der er jeg så blevet lovet det modsatte: Du kommer aldrig til at få hende hentet og bragt. (Dialog mellem mentorforældre)

Et andet problem har været, at der ikke har været tydelige aftaler i konkrete situationer, eller at institutionens vilkår har sat nogle rammer, som mentorfamilierne ikke har været forberedt på:

Jeg ved ikke, om det er på grund af bemanding, eller hvad det er, men så kan hun blive afleveret kl. 16.30, og så skal hun hentes igen kl. 18-19, fordi der så er én, der skal hentes et andet sted. Og om søndagen har de kun én pædagog efter kl. 20, så der kan de ikke hente hende. Okay, det fik vi ikke lige at vide. Og forrige gang vi var derude, skriver hun på vej herop: Har I mulighed for at køre mig hjem? Der er ikke nogen pædagog til at køre i aften. Og jeg tænker bare: I er på vej herop, vil du have, jeg skal skrive: Nej, det kan vi ikke? Så gik jeg ud til pædagogen og sagde: Det er ikke, fordi vi ikke gerne vil, men vi forpligter os lidt, nu I er kørt, og I ikke kan hente hende. Skriv lige til os inden! (Mentorforælder)

Det centrale budskab er, at nogle mentorfamilier har oplevet en manglende klarhed i aftaler om, hvem der skal gøre hvad. De vilkår skal man naturligvis kende, når man går ind i relationen. Og her er det vigtigt, at institutionerne melder helt klart ud om, hvad de kan og ikke kan, så man kan vurdere, om det kan matche, hvad mentorfamilien kan tage ansvar for.

5.4 Mentorskab for unge i overgangsfaser

Det at fylde 18 år og blive myndig – og måske oven i købet skulle flytte fra institutionen – er en voldsomt stor forandring for unge, der er vokset op uden for hjemmet. I de fleste andre familier ville forældre og netværk være inddraget og støtte, alt hvad de kunne med et sted at bo, med økonomi, med brugte møbler osv. Men mange anbragte unge har måske kun anbringelsesstedet og sagsbehandleren at få hjælp fra. Og de professionelle skiftes endda ud i nogle tilfælde, fordi den unge bliver myndig og måske overgår til en anden kommune, eller fordi den unge skal bo og modtage efterværn et andet sted, end hvor vedkommende hidtil har boet. Her

er det oplagt, at mentorfamilien vil kunne udgøre en stabil støtte. Også den unges overvejelse om uddannelse spiller en vigtig rolle. Det har været interessant at konstatere, at alle de interviewede – unge såvel som yngre teenagere – har haft klare uddannelsesønsker.

På baggrund af mentorfamiliernes dialog er det imidlertid tydeligt, at også de oplever, at der er tale om en udfordrende livsfase for den unge. Et par af mentorforældrene til unge på vej mod 18 år beskriver det således:

Så der ved vi, at hun skal flytte derfra [fra institutionen]. Og der bliver det store spørgsmål, hvad der så skal ske derfra. Det er jo der, hvor vores relation til hende skal stå sin prøve. (Mentorforælder)

(...) det også er en dialog, vi skal have med hende, inden hun fylder 18. Det her med, hvad hun har lyst til, og hvordan hun har lyst til osv. (...). Den hører jo ikke til i forskellige mellemlid. Det er også vigtigt, når de er i den alder, at mentorfamilien kan tage den snak. (Mentorforælder)

Som tidligere nævnt, er der nogle mentorfamilier, som oplever, at de mangler viden og redskaber til at hjælpe den unge. Hvilke muligheder er der i det sociale system? Hvor kan de som mentorfamilie byde ind eller presse på for at hjælpe med at få støtte?

Endelig står de unge over for den type overvejelser, som alle unge voksne skal igennem, men som antageligt kan være endnu stærkere hos unge, der er vokset op i anbringelse, nemlig hvad livet og fremtiden skal bruges til og hvordan.

Og det var jo også en sjov oplevelse, for hun havde været ude ved os om søndagen (...), der sidder hun og siger til os, at hun gerne vil bo tæt på os [når hun flytter fra institutionen]. Og så kommer vi op til mødet der, og det første, hun siger, er så, at hun gerne vil blive, hvor hun er. Og så sidder jeg og tænker: Hvad er der sket siden søndag? Hvorfor får jeg ikke sådan noget at vide? Men det er jo det med, at hun ikke helt ved, hvad hun skal, må og kan og sådan noget. (Mentorforælder)

På dette område er det godt, at mentorfamilierne dels gennem deres supervision kan blive forberedt på den usikkerhed, der kan melde sig hos den unge, og hvordan de kan støtte den unge i at håndtere dette. Men som sagt også, hvordan de helt konkret kan hjælpe den unge i forhold til at søge bolig, søge uddannelse, finde arbejde etc.

5.5 Afrunding på mentorfamiliens perspektiv

Fokusgruppeinterviewet og samtalerne med mentorfamilierne har vist, at der for det første er tale om ret robuste familier, som er klar til at yde en stor indsats for deres mentorbørn. For det andet, at der er et stort behov for forventningsafstemning mellem mentorfamilie, anbringelsessted og mentorbarn.

Mentorfamilierne skal forberedes på, at relationen ikke nødvendigvis bare vil køre som smurt. Der kan fx være modstand hos mentorbarnet mod at lukke en ny familie ind i sin intimsfære, usikkerhed på, om mentorfamilien virkelig vil barnet, kaos i mentorbarnets egen familie, som forstyrrer barnet mv. Endelig er der de særlige udfordringer, der knytter sig til at blive myndig med selv at skulle tage store beslutninger, ny organisatorisk forankring i kommunen, nye krav, og måske nyt bosted og nye professionelle omkring sig.

I situationer som disse kan mentorfamilierne være et stabilt anker for mentorbarnet. Mentorfamilierne kan imidlertid opleve tavshedspligten som begrænsende for, dels hvad må de tale med andre om, dels hvad de overhovedet får at vide om mentorbarnet. Der er således nogle indbyggede strukturelle udfordringer i mentorbarn-mentorfamilie-kommune konstruktionen.

Desuden er det vigtigt at være opmærksom på, at nogle mentorfamilier kan føle sig alene om opgaven og om at håndtere barnets udfordringer, men ikke mindst udfordringerne i relationen – og mere alene, end kommunen og institutionen måske ved? Der er enorm forskel på, hvor megen kontakt, mentorfamilierne har med døgninstitutionerne, som potentielt kunne være en hjælp, og med organisationen Mentorbarn.

6 Mentorbarn-ordningen set fra døgninstitutionens perspektiv

Alle de mentorbørn, der startede forløb i 2018, er eller har været anbragt på døgninstitution, som via projektet har fået et økonomisk tilskud til at deltage. Døgninstitutionspersonalet synes overordnet, at mentorbarn-ordningen er meget meningsfuld for udvalgte børn med skrøbelige netværk og relationer og et fint supplement til dagligdagen som anbragt i en institutionel sammenhæng. De oplever, at mentorfamilierne *"gør det, som døgninstitutionspersonalet i sit daglige virke ikke har ressourcer eller mulighed for at gøre for barnet"*.

Men de kan føle sig spændt ud mellem hverdagens krav på en travl institution på den ene side og behovet for at støtte mentorbarnet eller gå i dialog med mentorfamilien på den anden side. Over tid er der kommet flere og flere børn på institutionerne end de oprindeligt tiltænkte og forholdsvis flere børn med mere massive vanskeligheder. Man har derved bevæget sig væk fra tankegangen om en storfamilieagtig institution og over i noget mere institutionsagtigt, ofte med overbelægning.

Institutionspersonalet fortæller, at især det at få mentorforløbene i gang eller holde gang i skrantende forløb kræver en del fra institutionens side, og nogle gange mere, end de kan honorere. *"En døgninstitution har ikke uanede ressourcer"*, siger en kontaktpædagog, der samtidig tilkendegiver, at vedkommende *"ærgres"* sig over, at de som døgninstitution ikke har kunnet gå mere ind i at støtte mentorbørnene i opbygningen af denne nye relation. Medarbejderne kan i en kortere periode køre et projekt som dette "i stilling", men de kan ikke blive ved med at fastholde eller være ansvarlige for kontakten. Og samtidig anerkender institutionsmedarbejderne, at *"det er afgørende, at relationen til mentorforældrene aldrig bliver barnets ansvar alene"*.

De professionelle oplever altså selv, at de har svært ved at understøtte ordningen tilstrækkeligt, selvom fx kontaktpædagogen indtager en vigtig position som den, der kender barnet tæt relationsmæssigt og samtidig har en faglig forståelse af barnets problemer. De er kedede af deres manglende støtte af og til og kan godt føle dårlig samvittighed over det.

6.1 Forventningsafstemning mellem døgninstitutioner og mentorfamilier

Døgninstitutionerne efterspørger en tidlig forventningsafstemning med mentorfamilierne på (mindst) tre områder.

For det første efterlyser de mere viden til mentorfamilien om, hvad de kan forvente i opbygningen af en relation til netop deres mentorbarn? De nævner, at der fx har været mentorforældre, der *"troede, de skulle redde et barn"*. Institutionen oplever, at disse familier kan have svært ved at anerkende, at mentorbarnet formentlig varigt vil have en række psykosociale udfordringer, uanset hvor mange ressourcer mentorfamilien lægger i relationen. *"Familierne vil så gerne, og det er positivt"*, siger en døgninstitutionsmedarbejder. Men de siger samtidig, at det er vigtigt, at forældrene ikke overskrider den unges grænser for, hvad hun eller han vil tale om og involvere mentorfamilien i.

De skal byde sig til, men ikke være invaderende. (Døgninstitutionsmedarbejder)

Derfor foreslår de også, at mentorfamilien konsulterer institutionen, hvis de har planer om mere usædvanlige aktiviteter. Det kan være at have venner med hjem, der også skal sove hos mentorfamilien, at komme med på ferie eller deltage i et stort familiearrangement, netop fordi institutionens personale også kender barnets grænser og ved, hvad der kan trigge barnets uro. For eksempel oplever institutionspersonalet, at det er svært for en del af mentorbørnene at skifte kontekst. Det kan være udfordrende at komme tilbage til institutionen, når man kommer fra en dejlig rolig og rar dag i mentorfamilien, og i overgangen fra det ene sted til det andet kommer døgninstitutionens vilkår til at stå i kontrast til mentorfamiliens.

For det andet efterlyser de en tidlig afklaring af, hvilken praktisk støtte mentorfamilien kan forvente fra døgninstitutionen. Hvor tit og hvordan kan fx de komme i dialog med kontaktpædagogen? Hvem står for transport af mentorbarnet til og fra besøg hos mentorfamilien? De foreslår derfor, at der tages en dialog med alle mentorfamilier på deres besøg tidligt i forløbet på døgninstitutionen, hvor institutionen forklarer, hvilke rammer de professionelle arbejder under, og man diskuterer, hvordan man bedst kan udfolde det praktiske samarbejde.

Endelig mener institutionspersonalet, at de har lettest ved at gå ind i aktiviteter, der kan planlægges i god tid. De foreslår derfor systematisk opfølgning på mentorforløb med fx tre aftaler mellem institution og mentorfamilie, som fastlægges allerede fra start for at øge sandsynligheden for, at disse møder faktisk bliver afholdt.

Opsummerende afdækker interviewene med de professionelle på døgninstitutionerne, at de konfronteres med flere dilemmaer i forbindelse med mentorbarn-indsatsen. Dels at de kan have vanskeligt ved at få ressourcer til at bakke så meget op om ordningen, som det ville være hensigtsmæssigt. Dels at der er behov for en mere tydelig forventningsafstemning i forhold til, hvad mentorfamilierne kan forvente af relationen til mentorbarnet, og i forhold til, hvilken praktisk støtte, mentorfamilierne kan forvente at få fra institutionen.

7 Mentorbarn-ordningen set fra sagsbehandlerne perspektiv

Der er interviewet to sagsbehandlere fra Aarhus Kommunes Døgnrådgivning i Familiecenteret, som hver har haft "visiteret" et barn til mentorbarn-ordningen. Der er tre hovedbudskaber fra sagsbehandlerne.

Det første budskab vedrører, ligesom det blev diskuteret i kapitel 2 om matchning af mentorbørn og mentorfamilier, at sagsbehandlerne mener, at mentorbarn-ordningen primært egner sig til børn, der er meget netværks- og relationsfattige, og som fx ikke har en egen familie, der fylder. Derudover tænker de også i, at barnet eller den unge ikke må være så udfordret, at det kan være for vanskeligt for mentorfamilien at håndtere og måske kan medføre et sammenbrud i forløbet. Og hvis der er tale om et barn med kontakt til egne forældre, må denne relation ikke være mere kompliceret, end at det er muligt at opnå samtykke fra forældrene til, at barnet får en mentorfamilie.

Disse krav betyder, at det i praksis er ret svært for sagsbehandlerne at pege på egnede børn. Den ene sagsbehandler formulerer det således:

Jeg har lige været gennem listen, i forhold til at man søgte nye børn, der kunne have brug for en mentorfamilie. Og der havde jeg faktisk ikke nogen. Og det er fordi, mit kriterium er det der med, at det er børn, primært institutionsanbragte, som ikke har andet. Som ikke har familie eller nogen at have samvær med. Som egentlig er meget alene. Og dem havde jeg bare ikke flere af. De ville ikke kunne få presset en mentorfamilie ind, det havde været en belastning for dem. For hvor skulle det presses ind henne? Der er samvær og ferier med familien hver anden weekend og skoleferier, og i hverdage går de til fritidsaktiviteter og skal passe en skole og have en dagligdag til at fungere. Og jeg havde faktisk ikke nogen, som var så alene, som det barn, jeg har visiteret. Det kan jo være dejligt at konstatere. (Sagsbehandler)

Og den anden sagsbehandler understreger betydningen af at respektere den eksisterende forældrerelation:

For på en eller anden måde har jeg haft det lidt svært med det projekt, fordi jeg tænker, vi har nogle børn, som har behov for, at der er nogle, der vil dem, fordi de er dem. Men vi har omvendt også nogle børn, som er anbragt og har rigtig mange mennesker i deres liv. Og så har jeg nogle gange haft lidt svært ved at se fidusen i, at de skulle have endnu en familie i deres liv (...). Det tænker jeg stadig er en akilleshæl for det her projekt, fordi rigtig mange af de her børn har også et svært forhold til deres forældre, og forældrene har det tit svært med, at deres børn er anbragt. Og så kan det være svært for forældrene at acceptere, at der kommer en ny familie ind og truer deres plads i forholdet (...). Hvis jeg skal have de anbringelser, som jeg står for, til at lykkes, så er det vigtigt, at børnene får deres forældres accept. (Sagsbehandler)

I og med at der kun er realiseret interview med to sagsbehandlere til midtvejsstatus, er det vanskeligt at sige, om denne holdning gælder alle sagsbehandlere. Faktum er dog, at det alt i alt kan være vanskeligt at få sagsbehandlerne på at pege på børn, der skønnes at kunne profitere af at få en mentorfamilie.

Det andet budskab handler om, at sagsbehandlerne i nogen forstand oplever, at det er en ekstra opgave, der lægges på deres i forvejen tungt belæssede skuldre. Og i og med at der er tale om et projekt, som kommunen på den ene side har forpligtet sig ind i, men som på den anden side ikke er en opgave, sagsbehandler er retligt forpligtet til at udføre, kan det i det daglige arbejde være svært at prioritere mentorbarn-ordningen lige så højt som andre påtrængende opgaver.

Og vi har været lidt på sidelinjen som rådgivere, fordi det jo ikke var en ekstra opgave, der skulle puttes ind på os. (Sagsbehandler)

*Og jeg synes egentlig, det kunne være rart, hvis det var sagen, der kaldte på, hvem der skulle være aktører, og ikke bestemte planer. For det var i hvert fald en hjælp for mig i dagligdagen, at det var en opgave, der var nogen, der tog. Fordi det er faktisk en kan-opgave for mig og ikke en skal-opgave, hvor jeg har andre opgaver, som jeg bare **skal** løse. Så jeg kunne godt tænke mig, at de opgaver, som kan løses af andre, og hvor der også er energi og tid til det, at de fik lov til at løse det, hvor det er muligt. (Sagsbehandler)*

Set i perspektivet af mentor-ordningen kan det altså være en barriere for gennemslagskraften, at opgaven med at udpege børn og med at understøtte mentorforløb ikke er noget, sagsbehandlerne har pligt til, men noget, de kan gå ind i.

Endelig nævner sagsbehandlerne et par problemstillinger, som relaterer sig til ordningens kontekst. Det handler dels om det juridiske ansvar i en sådan ordning:

Hvad hvis der sker noget i mentorfamilien med barnet eller med de øvrige? Der er (...) nogle udfordringer i forhold til, hvordan vi får frivillighed og offentlighed til at arbejde sammen og især inden for anbringelsesområdet, fordi samfundet har jo ansvar for de her børn. (Sagsbehandler)

Det skal her understreges, at Aarhus Kommune netop har etableret et juridisk grundlag, der håndterer de spørgsmål, som rejses i citatet ovenfor.

Endelig nævner sagsbehandlerne samarbejdet mellem de involverede aktører som en udfordring:

Noget, der kan gøres bedre, er samarbejdet mellem mentorfamilien og anbringelsesstedet. Det kan jeg godt være lidt bekymret for, hvor kvalificeret den er i forhold til, at mennesker og familier kan være i det.

Dette skal vi uddybe nærmere i kapitel 8.

8 Samarbejde – krumtap og akilleshæl

Jeg tænker bare: Det, der egentligt er kommet til at fylde meget, er samarbejdet med anbringelsesstedet. (Mentorforælder)

Sådan siger en mentorforælder opsummerende om hendes oplevelse af samarbejdsrelationerne i familiens mentorbarn-forløb.

Der er flere aktører i spil i mentorbarn-ordningen. Helt centralt står samarbejdet mellem mentorfamilier og anbringelsessteder, og i periferien af dette er der dels barnets sagsbehandler, dels den kommunale projektleder for HIFIA-projektet og endelig organisationen Mentorbarn. Både mentorfamilier og institutionspersonale oplever, at samarbejdet til tider har kunnet køre bedre, men på hver deres måde. Det er helt naturligt, og i en startfase vil der ofte være uafklarede samarbejdsflader. Nogle af disse udfordringer kan man gennem dialog organisere sig ud af – hvem kan mentorfamilierne fx kontakte hvornår? Andre samarbejdsudfordringer har ikke lige så enkle løsninger, fx den oplevede mangel på ressourcer på døgninstitutionen til at hjælpe barnet godt ind i mentorfamilien, eller de komplikationer, tavshedspligten kan medføre.

De interviewede personaler på døgninstitutionerne oplever, at det kræver ressourcer fra kontaktpædagogerne at udfylde en koordinerende rolle, og at det er svært for dem at få tid til det. Institutionerne mener dog samtidig, at det er nødvendigt og vigtigt, at de går ind i samarbejdet. De italesætter bl.a., at det er positivt for mentorbarnet at opleve, at mentorfamilien og institutionen snakker sammen sobert, ikke sladrer om hinanden og ikke udleverer hinanden. *”Det giver sammenhæng og mening i en hverdag, der ikke altid er helt let”* for barnet. *”Vi arbejder allesammen sammen om det her”*, siger en kontaktpædagog. Og institutionerne ved også godt, at mentorfamilierne er frustrerede, når de ikke kan få fat på barnets kontaktpædagog. En mentorforælder fortæller om sine oplevelser:

Noget af det, der har været et ret stort problem, er, at vi har haft én kontaktpædagog. Så fik vi én mere, og til sidst talte jeg, at vi på trods af, at der kun er syv ansatte derude, så havde vi snakket med otte mere eller mindre uafhængigt af hinanden, fordi den ene var vikar. Og det er det, der gør, at det har været enormt svært for os. For hvem skal vi ringe til? Så ringer vi til lederen, men så er vedkommende på barsel, og så kan vi ringe til en anden. Og det er hele tiden sådan noget ”jeg-lægger-lige-en-besked-til-den-næste”-agtigt. Og det synes jeg bare er enormt svært, for man får ikke en relation til én pædagog. Og man får hele tiden at vide, at mentorbarnet har en presset hverdag, vi kan næsten ikke, og det er synd for hende. At det er én ting mere, hun skal, at være mentorbarn i forhold til at hun også skal passe veninder, skole og alt muligt andet. Så der bliver lagt lidt op til, at det er en byrde. (Mentorfamilie)

Den allersidste sætning i ovenstående citat har måske en meget vigtig pointe, nemlig at nogle mentorfamilier kan komme til at opleve sig som til besvær, og at det, de gør, faktisk slet ikke er til mentorbarnets bedste. Det er formentlig ikke sådan ment, men det er afgørende i et ligeværdigt samarbejde, at alle parter bakker op om aftalerne, at man taler pænt om og til hinanden, og at alle parter holder sig det overordnede perspektiv for øje: Mentorbarn-forløbet handler om at skabe bedre trivsel og udvikling for det enkelte barn.

Institutionerne oplever desuden, at mentorfamilierne ikke helt kan forstå hverdagens vilkår på en døgninstitution, hvor få personaler har ansvaret for mange børns behov samtidig. De har

derfor et ønske om på et tidligt tidspunkt i en mentorbarn-forløb at have en dialog på institutionen med familien, så man kan afstemme ønsker og forventninger.

Og når man hører mentorfamiliernes oplevelser, kan der være god grund til at systematisere denne forventningsafstemning. Flere af dem har nemlig en oplevelse af ofte ikke at blive set, hørt, taget alvorligt, eller af at stå lidt alene med nogle udfordringer i forhold til mentorbarnet. To mentorforældre fortæller om deres tanker og oplevelser:

Og jeg tænker også, at når vi tidligere [i fokusgruppeinterviewet] snakkede samarbejde med institutionen, tænker jeg også, at det har haft betydning, der hvor dialogen går lidt skævt. Og nogle gange har vi også valgt at køre op og hente hende og køre hende hjem [til institutionen], fordi vi lige havde brug for også at stikke hovedet ind [til personalet på institutionen]. (Mentorforælder)

Sidste gang (...) snakkede jeg med dem om, at det kunne være, vi kunne tage et møde. Og det, der skete, var, at de ikke var interesserede i at lave møde med os, fordi nu har hun det, som de kalder efterværn. Og det er så få timer, så de synes ikke, de skal bruge tid på os der. Det var vel at mærke et møde, hvor vores mentorbarn også skulle være der (...). Jeg synes jo, hvis man kunne bruge en time på at holde et møde med os, og hun så kunne få noget ud af at være sammen med os efterfølgende, så var det givet megagodt ud (...). Det var de helt ærlige omkring, at det synes de ikke, at de skulle bruge tiden på. (Mentorforælder)

Andre mentorfamilier har haft en fin kontakt til anbringelsesstedet og fortæller, at de og mentorbarnets ...

... kontaktpædagog, vi har det rigtig godt sammen (...). Da hun blev præsenteret for hele det her projekt, så fik hun at vide (...), at det her involverer ikke ekstraarbejde for institutionen. Det her kører bare (...). Det gør det jo ikke. Så hende og jeg kan godt blive enige om, at det leverer noget ekstraarbejde for hende, og så er de også nogle gange aflastning (for institutionen). Altså vi kan tage nogle ting, som hun ellers skulle have gjort. Men det er fordi, vi bruger meget tid, og vi svinger godt sammen (...) tilsyneladende er der langt fra optimal kommunikation fra kommune til institution. Det er muligt, det også gælder den anden vej. Det har jeg så ikke erfaring med, fordi min kommunikation er med institutionen (...). Min største skræk er, at mentorbarnets kontaktpædagog stopper. For så ryger det samarbejde. (Mentorforælder)

... jeg har det godt med hendes kontaktpædagog. Og jeg har ikke været bleg for at ringe ud og skælde dem ud på noget tidspunkt (...). Jeg kontakter kontaktpædagogen, og hvis hun ikke svarer mig inden for en halv time, så ringer jeg til lederen. Men jeg fortæller altid til kontaktpædagogen, hvis vi oplever noget, som ikke er helt, som det skal være. (Mentorforælder)

Som det er nævnt tidligere, diskuterer mentorfamilierne, hvad mentorbarnets alder betyder for, hvordan man fx håndterer samarbejdet med anbringelsesstedet:

... det er noget nemmere at ringe og brokke sig over en 14-årig, der spiller hele natten og ikke kan komme op til vores besøg. Så kan jeg godt ringe ud og sige, at det er fandeme ikke i orden. Jeg kommer og henter om en halv time, så må I få hende ud af sengen, det har vi aftalt. I skal ikke ringe og aflyse til mig, det vil jeg

fundeme ikke finde mig i. Det er lidt nemmere end en 18-årig, der ikke kan overskue at komme af sted.

Mentorfamilierne mener, at de vil kunne støtte mentorbørnene endnu bedre, hvis de får en større opbakning fra institutionen, bl.a. i at holde en jævnlig kontakt med mentorbarnet ud over de fysiske besøg. Nogle har god erfaring med at bruge sociale medier hertil, fx en fast telefonaftale eller muligheder for at sende beskeder på sms, Messenger eller lignende, og i projektregi medtænkes sociale medier nu allerede i endnu større omfang. I den udstrækning, det kræver institutionens medvirken, har det imidlertid ikke været helt ukompliceret:

På et tidspunkt beklagede vores mentorbarn sig over, at hun manglede en, der kunne hjælpe med hendes lektier. Og så fik vi lavet en aftale med [afløseren for en sygemeldt primærpædagog] på stedet om, at hver onsdag kunne vi ringe til hende, og så kunne vi i hvert fald Skype eller FaceTime, hvis hun havde brug for hjælp med lektierne (...), det ville han snakke med resten af personalet om. Og her hen i foråret finder vi ud af, at det er der ikke nogen i personalegruppen, der nogensinde har hørt om (...). Så vi har haft flere af de oplevelser, hvor vi finder ud af, at det, der er blevet aftalt, ikke er blevet gjort. Det kunne have været rart, hvis nogen havde bakket op om de her ringeaftaler.

Det er oplevelser som denne, der kan bidrage til at give mentorfamilien en oplevelse af, at de står ret alene om at passe på deres relation til barnet.

Et par mentorforældre har været med som bisidder for deres unge mentorbarn i møder med forvaltningen, hvor de gerne har villet hjælpe den unge på vej. I den forstand bliver der også en form for (sekundær) samarbejdsrelation mellem myndighedsafdelingen og mentorfamilierne.

Jeg var med som ledsager ved et møde oppe i Aarhus (...). Og det tror jeg hjalp et eller andet. Men det var sådan en rigtig paragrafrytter, som sad der, og det fattede jeg ingenting af. Og det gjorde pigen jo heller ikke (...), at have en 17-årig pige med op, som ikke ved, hvad der skal ske med hendes fremtid! Og så starter de på paragraf 77, stk. 63 på side 11. Der gik tre minutter, så var hun fuldstændigt stået af. Der gik kun to minutter, så var jeg stået af (...), det kunne være rart, at det var tegnet op på et skema. Hvis du vil A, kunne du gå denne vej, og så kunne man se et hus eller lejlighed og en pædagog på 2 timer. Og vælger du B, så kan du få det andet. Så havde det været nemmere at se for sig visuelt. (Mentorforælder)

Det møde, mentorforælderen beskriver, handler dybest set ikke om mentorrelationen, men det er interessant at høre mentorforælders oplevelse af det, fordi det indikerer, at et sådan møde også kan opleves meget komplekst og delvist uforståeligt for den unge.

Mentorforældre har også været med mentorbørnene til andre typer af møder, fx på uddannelsesinstitutioner, og det er helt oplagt, at mentorforældrene også vil kunne være en støtte for mentorbarnet i disse samarbejdsrelationer på samme måde, som alle andre forældre typisk vil være det.

Der er meget, der tyder på, at man kan lette mentorbarn-ordningen ved at hjælpe de involverede aktører til at samarbejde mere gnidningsfrit. Det er vigtigt, dels at fx mentorforældre og anbringelsesstederne ikke ser hinanden som irritationsmomenter eller noget, der bare koster

ekstra arbejde, dels har respekt for de roller, de hver især udfylder. Der skal findes et samarbejdsmodus, hvor alle parter oplever hver enkelt som en vigtig brik, der tilsammen styrker mentorbarnets trivsel og udvikling, og det fordrer den gode indledende kommunikation.

Som idéer til at styrke samarbejdet kan man pege på:

- Eksperimentere med, hvordan man bedst får samlet systematisk op på de enkelte forløb og på samarbejdet mellem anbringelsessted. En af institutionerne foreslår en model med faste opfølgningssamtaler mellem mentorfamilier og anbringelsessted i det første år, fx efter 3, 6 og 12 måneder, med faste temaer, der som minimum skal diskuteres. Andre ønsker en mere fleksibel model indrettet efter det enkelte forløb.
- Metoder til at minimere informationstab, når kontaktpersoner og koordinatører er syge, får nyt arbejde etc., så man styrker den systematiske overlevering af viden om mentorbarnet mellem de ansatte på en døgninstitution eller et opholdssted.
- Faste procedurer for, hvordan mentorfamilien kan kontakte døgninstitutionen.
- Mere opmærksomhed på, at det er muligt at få rådgivning hos organisationen Mentor-barn i særlige situationer.

I og med at det primært har været børn og unge med meget ringe kontakt til egne forældre, har de biologiske forældre ikke spillet en rolle i midtvejsrapporten, og den forælder, vi havde kontakt til, trak sig fra alle interviewaftaler. I takt med at der fremover formentlig vil blive matchet børn og unge, som har en vis kontakt med deres biologiske familie, vil det være vigtigt at få erfaringer med, hvordan man bedst håndterer dette, herunder at barnets forældre ikke skal føle sig "truet" af konkurrence om barnets opmærksomhed fra den nye mentorfamilie.

Desuden vil det være oplagt at forholde sig til, hvordan et mentorbarn-forløb kan udspille sig i en plejefamilie, dvs. hvor barnet er i (mindst) to familielignende relationer og måske også har kontakt med sin egen biologiske familie, herunder klargør, hvad de forskellige relationer kan bidrage med.

9 Mål og oplevede virkninger

Som det også er beskrevet i denne rapportes indledning, er målet med mentorbarn-forløbene at styrke trivsel og udvikling hos børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, gennem en tæt og langvarig relation til en helt almindelig familie, der tilbyder en frivillig indsats. I første instans kan man tale om at give barnet et ekstra netværk. Og hvis det lykkes, også at give dem mulighed for at skabe en langvarig social og følelsesmæssig relation. I dette kapitel ser vi nærmere på, hvordan de forskellige aktører italesætter målet med mentorbarn-forløbene under følgende overskrifter: At have sin egen voksenrelation og at blive elsket som den, man er; at have adgang til en frivillig relation, der potentielt kan blive varig; og at få større udsyn og praktisk støtte. Dernæst ses på aktørernes oplevelser af eventuelle virkninger på dette tidspunkt midt i projektperioden.

9.1 Aktørernes forståelse af indhold i og målet med indsatsen

Mentorbørnene fortæller for det første, at de nyder at komme i en familie, hvor der kun skal være fokus på én person – ”mig”. At det er dejligt at blive set og hørt. Men også om, at det er et sted med ro i mere fysisk forstand til forskel fra den uro, flere oplever i dagligdagen, der hvor de bor.

På døgninstitutionerne taler de om at give mentorbarnet mulighed for at udvikle en voksenrelation ”*helt for sig selv*” og at give barnet et netværk, der er barnets eget. De er helt opmærksomme på, at det ikke bare er at etablere aflastning. Det skal systemet sørge for. ”*Det skal være det familiære mentoraspekt, der præger det. Den frivillige relation, hvor familien har valgt barnet eller den unge til*”, og hvor mentorbarnet kan ”*blive elsket som den, man er*”. En sagsbehandler giver tilsvarende formål for et bestemt mentorforløb:

Men grunden til, at jeg valgte hende (...) ud, det var på grund af et sparsomt familieært netværk, og for at hun kunne opleve det med at have noget for sig selv. Det var noget, hun havde givet udtryk for, at hun savnede. (Sagsbehandler)

For det andet fremhæver både kontaktpædagoger og sagsbehandlere, at det er helt afgørende, at der er tale om en frivillig relation, hvor ”*børnene er blevet tilvalgt*”. Fik de penge, var det noget andet i børnenes optik. Her er der tale om en *autentisk relation*, som en kontaktpædagog siger. En af mentorfamilierne er ligefrem blevet konfronteret med frivilligaspektet af deres mentorbarn:

Jeg kan huske noget af det første, vores mentorbarn spurgte os ad, det var, om vi gad at gøre det, når vi ikke fik nogen penge for det? Hun havde været i plejefamilie, og de kunne ikke finde ud af det, når de ikke fik penge for det (...). Jeg tror, jeg sagde et eller andet med, at det er svært, for ligesom det giver noget for hende, så giver det en masse for os.

I tillæg til frivillighedsaspektet er det en enorm styrke, at mentorfamilien potentielt kan være der fremadrettet – måske ligefrem varigt, fordi relationen netop ikke er betinget af offentlige bevillinger – også når pædagogerne ikke længere er tilknyttet barnet. Det handler ikke så meget om de ekstra oplevelser og aktiviteter, mentorfamilien kan tilbyde, men om den ”*altid tilstedeværende*” mulighed for kontakt” – også efter, at de går ud af institutionslivet, siger en kontaktpædagog. I forlængelse af dette kan det tilføjes, at bare på den korte periode, som denne midtvejsrapport dækker, er flere mentorbørn flyttet, enten fra institution til egen bolig, fra institution til efterværnsinstitution eller fra én institution til en anden. Aarhus Kommune har

desuden foretaget en stor organisatorisk omlægning, som betyder, at de ældste mentorbørn nu hører hjemme i en egentlig ungdomsforvaltning og derfor har skiftet socialrådgiver. Der er altså også i denne undersøgelse tydelige indikatorer på, at anbragte børn lever under det vilkår, at mange relationer ikke er langvarige – og måske derfor slet ikke bliver til egentlige sociale og emotionelle relationer, men snarere grupper af børn og voksne, som de er i kontakt med i bestemte perioder af deres liv, men hvor der ikke skabes langvarige bånd.

(...) Jamen, uanset om hun kommer til på sigt at vælge os fra ... Jamen, de gode erfaringer, hun tager med sig fra den relation, vi har haft, kommer aldrig skidt igen. Det er noget, hun kan have med sig. (Mentorforælder)

For det tredje er der flere, der italesætter, at mentorforløbet også kan bidrage til at give mentorbarnet indsigt på og udsyn til nogle områder, som mentorbarnet ikke selv har kendskab til. Et par mentorbørn med anden etnisk minoritetsbaggrund end dansk siger selv, at de får en større indsigt i dansk kultur hjemme hos deres mentorfamilie. En mentorforælder siger tilsvarende:

Og jeg tænker, at der kan det kun give noget godt at få nogle andre billeder på (...) altså, vi diskuterer Rasmus Paludan (...), jeg kan opstille 10 andre muligheder at tænke en tanke på. Alene det kan ikke undgå andet end at give lidt (...) forskellige tilgange.

Flere mentorforældre beskriver desuden vigtigheden af deres snakke med de unge mentorbørn om fremtiden, om det blive voksen og få en uddannelse etc.

9.2 De oplevede virkninger

Der er naturligvis et stærkt ønske om at kunne komme med eksempler på, hvad mentorbarnordningen fører med sig for børnene, men som det blev sagt på en af døgninstitutionerne, kan det være svært at uddestillere virkningen af flere forskellige, samtidige tiltag. Der er dog allerede på nuværende tidspunkt forskellige indikatorer på positive virkninger.

Døgninstitutionerne fortæller fx om børn og unge, der kommer hjem og er glade og rolige efter at have været på besøg hos mentorfamilien, og de har delt denne oplevelse med mentorfamilierne:

Noget, der giver os noget, synes jeg, er, at institutionen siger til os, at det er en gladere pige, vi bringer hjem, end hende vi hentede. (Mentorforælder)

En tilsvarende oplevelse kommer fra et mentorbarn:

Jeg har fået ro, inden jeg skal til sport (...), og i det hele taget bare at vide, hvad jeg skal (...), og jeg kan tage venner med hjem [til mentorfamilien], uden at der er al for megen uro. (Mentorbarn)

Institutionerne hører også, at mentorbørnene i børnefællesskabet på institutionen fortæller positivt om deres mentorfamilie, og at det har været med til at skærpe andre børns lyst til selv at få en mentorfamilie.

Også mentorfamilierne peger på forskellige positive oplevelser, som de vurderer indskrives sig i mentorbarn-forløbet. En mentorforælder siger: "Jeg ser, at mit mentorbarn kan stråle i sociale

sammenhænge". En mentorfamilie, hvis mentorbarn er flyttet i egen bolig, fortæller, at de nu også kan være dem, der kommer på besøg hos hende, hvor hun selv har ansvar for at forberede deres besøg. Mentorfamilien oplever, at de lykkes med at etablere en selvstændig relation med de krav, det stiller til en ung voksen. En anden mentorforælder fortæller:

Jeg synes, det [mentorordningen] er en fantastisk god idé. Og jeg tror også på, at det nytter noget. Det er i hvert fald min følelse. Jeg synes, jeg kan se, at vi er gået fra (...), at jeg går lige med 20 meters afstand, og lader som om, jeg ikke ses ... Til at nu hører vi sammen på en anden måde. Så på den måde synes jeg, det rykker noget. Og jeg tænker også, det kan rykke endnu mere, hvis der kan etableres et bedre samarbejde med institutionerne. (Mentorforælder)

En af sagsbehandlerne, som på den ene side udviser en række forbehold over for perspektiverne i idéen om mentorbarn-forløb, fremhæver på den anden side en meget synlig positiv virkning for det mentorbarn, hun har visiteret:

Lige nu er det faktisk den arena, hun udviser mest prosocial adfærd på. Så det fortæller jo noget om, at hun trives i det, tænker jeg (...). Det er værdifuldt i almindelighed som barn at opleve, at der er et problemfrit område, og at der er ting, man bliver rost og anerkendt på. For denne her pige i særdeleshed lige nu, fordi det går rigtig skidt på andre arenaer. Så lige nu beder jeg også til, at det er noget, der bliver ved. For jeg har en forestilling om, at hun kan få en pause, når hun er derude, fra alle de problemer, hun har, og alle de problemer, hun skaber, og alt det, som de voksne synes, hun skal. Så lige nu er det et åndehul, tænker jeg. (Sagsbehandler)

Flere mentorbørn fortæller, at de snakker meget med mentorfamilien om, hvad de kunne tænke sig at lave, når de bliver voksne, hvilken uddannelse de eventuelt overvejer at tage etc. I den forstand kan man sige, at mentor-relationen viser tegn på at kunne udfylde nogle af de intentioner, den var tiltænkt, nemlig at være en konkret og overordnet støtte til anbragte børn og unge i deres videre færd her i livet, herunder at få støtte til at bryde den negative sociale arv:

For hun bekymrer sig meget om det med at blive voksen. For når man er 18, er man voksen, og der er mange ting, man skal kunne. Man skal også kunne tjene nogle penge, og man kan sådan helt remse op, hvor meget man skal. Og det tror jeg egentlig er meget godt, der er mulighed for, at man kan vende med nogle forskellige mennesker. (Mentorforælder)

Det har vores også haft. Det med, at hun gerne ville bryde noget social arv der, og hun vil gerne ud og have noget uddannelse som den første i sin familie. (Mentorforælder)

(...) Noget af det, vi har brugt meget tid på, det er faktisk at snakke om det med uddannelsesvalg, og en af os har været med på et af gymnasierne til noget åbent hus. Hvor hun sad en aften hjemme hos os og håbede, hun kunne overtale nogle af de voksne [på institutionen] til at tage med til sådan et åbent hus-arrangement. Ved du hvad, det skal vi nok finde ud af. Og hun får jo som sagt gode karakterer nu her til sine eksaminer, og jeg tænker, hun nok skal komme ind på gymnasiet. Men jeg tænker, det er noget af det, som er vores fornemmeste opgave, at holde liv i den der motivation og lede hende i at forsøge at komme gennem 1. g, og så skal det nok gå (...). Vi har sagt, at vi vil gerne hjælpe, hvis vi kan i forhold til de lektier, som hun har. Men der har hun så sagt nej, ikke endnu. (Mentorforælder)

Nogle mentorfamilier laver lektier med eller støtter lektielæsning med deres mentorbarn. Andre har stillet sig til rådighed for dette, men mentorbarnet har responderet, at hun gerne vil lave lektier selv, hvis hun ellers kan finde ud af det. I interviewet med de unge blev der signaleret, at det kunne være grænseoverskridende at skulle lave lektier med "en fremmed", der dermed fik indblik i, hvor god og dårlig mentorbarnet nu var til dette og hint. For mange mentorbørn er selvtilliden formentlig ganske lav. En mentorforælder, der har set en positiv forandring hos sit mentorbarn, beskriver det således:

Men det betyder også, at hun får noget selvtillid. At jeg kan noget. Og nu er hun holdt op med at sige, at "jeg kan ingenting". Der er nogle ting, hun godt kan. Jeg havde hende også med på arbejde på et tidspunkt, hvor hun var i praktik deroppe. Det med, at man kan vise, at der kan være en vej, og at man måske kan få en uddannelse, og at det måske er en god idé. (Mentorforælder)

Alt i alt er det således efter en varighed på 9-12 måneders mentorbarn-forløb muligt at se indikationer på en række forskellige, virksomme mekanismer og positive virkninger, som i nogen udstrækning læner sig op ad den forandringsteori, der blev udarbejdet i forbindelse med ansøgningen:

- De kommer glade hjem fra mentorfamilien med oplevelsen af at have fået opmærksomhed og omsorg og bliver bekræftet i, at der er nogen, der godt vil dem som menneske
- Mentorbørnene oplever at indgå i mentorfamiliens dagligdag under familielignende former og får hermed en erfaring med, hvad der sker i en helt almindelig familie i al sin bredde
- Mange af dem bliver involveret i større eller mindre praktiske opgaver, som er typisk i familier, hvad enten det drejer sig om indkøb, madlavning, oprydning, havearbejde, maling af hus etc. og får herved mulighed for at tilegne sig nogle praktiske færdigheder
- Mentorbørnene får styrket indsyn i eget liv og udsyn til verden udenfor
- De får et langsigtet perspektiv på fremtiden og et håb om fx at kunne gennemføre en uddannelse.

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD